

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Академії педагогічних наук України

В. М. Аніщенко

**Відкрите професійне навчання кваліфікованих робітників на
виробництві**

Методичні рекомендації

Київ – 2007

УДК 377.35
ББК 74.56
А 67

Рецензенти:

Радкевич В.О., завідувач відділу дидактики Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України,
к. пед. н., старший науковий співробітник, член-кореспондент АПН України

Скульська В.Є., завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем професійної орієнтації та професійного навчання незайнятого населення Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, к. пед. н.

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (протокол № 6 від 29 червня 2006 р.)

Аніщенко В.М.

Відкрите професійне навчання кваліфікованих робітників на виробництві: Методичні рекомендації. – К.: "Науковий світ", 2007. – 63 с.

У методичних рекомендаціях розкриваються особливості організації відкритого професійного навчання кваліфікованих робітників на основі модульної технології Міжнародної Організації Праці, висвітлюється методика відкритого професійного модульного навчання, організація ресурсної бази для його забезпечення.

ISBN

©Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, 2006-05-09

© Аніщенко В. М., 2006

Зміст

Вступ	4
1. Концептуальні основи відкритого професійного навчання	7
2. Використання принципу МТН-навчання	8
3. Структура навчальної програми	13
4. Оцінка потреб у відкритому професійному навчанні та аналіз професій	14
5. Вибір терміну і темпу навчання	17
6. Ресурсна база відкритого професійного навчання	19
7. Підготовка навчальної бази	26
8. Навчальна станція	28
9. Адаптація навчальних матеріалів для відкритого професійного навчання	33
10. Здійснення відкритого професійного навчання	40
11. Управління відкритим професійним навчанням	44
Література	45
Додатки	50

Вступ

Найголовніша мета економічної політики держави – забезпечити поліпшення умов життя всього населення країни. Цей підхід відображає сутність Цілей розвитку тисячоліття, прийнятих Організацією Об'єднаних Націй, до яких приєдналася і Україна. Сьогодні можна досить чітко сформулювати бачення України у майбутньому. Існує широкий консенсус щодо низки загальних цінностей. Українці бажають мати демократичну державу, рухому народом. Вони вірять у необхідність верховенства права та ринкової економіки, що базується на приватній власності. У той же час вони хочуть мати ринкову економіку з потужною соціальною орієнтацією, яка б забезпечувала кожному громадянину якісну освіту та високий рівень охорони здоров'я, а також сприяла зниженню кількості бідних.

Надзвичайно швидкі темпи змін на виробництві зумовлюють необхідність визначення шляхів упровадження віртуальних програм. Завдяки цим програмам майбутні фахівці матимуть змогу досить оперативно оновлювати свої знання та вміння з урахуванням нових сьогоденних і перспективних потреб. Вони мають гнучко оволодівати новими компонентами у змісті професійного навчання, відмовляючись від застарілих знань, умінь і стандартних підходів. Їх необхідно готувати до радикально нового ринку праці.

Гуманізація професійного навчання, запровадження гнучких навчальних технологій, що забезпечують високий рівень якості підготовки, спрямованих на задоволення потреб і прагнень людини, наближають Україну до загальноєвропейського освітнього простору, забезпечують можливості підприємств у підготовці персоналу на рівні сучасних вимог до його компетентності.

Глобалізація економіки і пов'язані з нею “інформаційний вибух” та посилення конкуренції, істотні зміни у процесах виробництва, організації роботи, моделях зайнятості робочої сили та ринків праці вимагають певної

модифікації знань і умінь, якими повинен володіти виконавець, щоб упоратися з новими завданнями і досягти успіхів у своїй кар'єрі. Не виникає сумніву, що професійне навчання, як засіб досягнення поставленої мети, повинне мати неперервний характер.

Сучасні тенденції розвитку неперервної професійної освіти зумовлюють потреби постійної гнучкості в розробці та оновленні навчальних планів і програм, що сприяє забезпеченню доступу до навчання в різних ланках неперервної освіти, створенню для кожної людини умов, за яких би вона мала змогу почати навчання, перервати його в разі потреби, а потім знову його продовжити на будь-якому етапі.

Таким чином, економічні проблеми та пов'язані з ними проблеми ринку праці викликають усе більший інтерес до гнучких і мобільних технологій професійного навчання. Однією з таких форм є відкрите професійне навчання на модульній основі.

Головна ідея для впровадження цієї технології – наближення навчального закладу до слухача, надання людині максимальної можливості для набуття робітничої професії, підвищення кваліфікації, здобуття освіти у престижному навчальному закладі тощо. Ця сучасна навчальна технологія стає вкрай необхідною для працюючого персоналу підприємств, а також для представників інших верств населення, які прагнуть здобути робітничу професію, підвищити кваліфікацію, навчитися виконанню певних робітничих функцій з високим ступенем професійної компетентності, що значно підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці, соціальну та професійну мобільність.

Відкрите професійне навчання на модульній основі найбільш привабливе для вирішення проблем дорослого населення, що стосуються оволодіння новою технікою чи технологіями, зміни професії, нарешті, просто підвищення кваліфікації. Це відбувається через те, що людина у зрілому віці має безліч проблем, пов'язаних із повсякденним життям, характером та

жорсткими графіками роботи тощо. Крім того, у багатьох випадках доросла людина відчуває значний дискомфорт перед учнівською партою, який вона не завжди може подолати. Це, звичайно, стосується не тільки працюючого персоналу підприємств, але й найбільш уразливих верств населення – безробітних, молоді, жінок, інвалідів.

Привабливість відкритого навчання полягає у його унікальних можливостях, наданні всім бажаючим можливості здобути професійну освіту з урахуванням власного вибору: змісту і режиму навчання, термінів, темпу і обсягів матеріалу, що вивчається. Відкрите навчання дозволяє включатися в освітній процес громадянам, які не мають можливості тимчасового відриву на період навчання від сім'ї, місця роботи. Воно дає можливість здобути певний рівень професійної освіти мешканцям віддалених районів, багатодітним матерям і т. д.

Найбільш прийнятна зазначена технологія професійного навчання для здійснення навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації персоналу підприємств. Особливо для умов, коли люди працюють на великих відстанях і з довготерміновим відривом від географічного місця розташування головного підприємства, наприклад – моряки, енергетики, які трудяться на будівництві енергетичних мереж, нафтовики, газовики та ін.

Можливість навчання за вільним графіком відкриває додаткові можливості для корпоративної та внутрішньофірмової підготовки.

§ 1. Концептуальні основи відкритого професійного навчання

Відкрите професійне навчання – це вид навчання, яке на основі використання модульного методу забезпечує оволодіння практичними навичками та глибокими знаннями відповідно до вимог (стандартів) щодо професії. Відкрите професійно-технічне навчання базується на застосуванні різних форм навчання з широким використанням нових інформаційних технологій і систем мультимедіа. Ґрунтуючись на принципі гнучких підходів до професійної підготовки, воно спрямоване на забезпечення потреб особистості в оволодінні робітничою кваліфікацією та професійною компетентністю.

Відкрите професійне навчання є різновидом курсового навчання за індивідуальними навчальними планами і передбачає прискорене формування у робітників підприємств професійних умінь і навичок, необхідних для виконання певної роботи чи групи робіт з високим ступенем професійної компетентності. Відкрите професійне навчання кваліфікованих робітників на виробництві ґрунтується на положеннях Законів України „Про освіту”, „Про професійно-технічну освіту”, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 січня 2001 р. № 13-р „Про заходи щодо сприяння підприємствам в організації професійного навчання кадрів на виробництві”, Доручення прем'єр-міністра України № 12693/17 від 31 жовтня 2002 р. щодо здійснення необхідних заходів із широкого впровадження сучасних модульних технологій навчання, Положення про організацію професійного навчання незайнятого населення за модульною системою, Спільного наказу Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства освіти і науки України „Про затвердження Положення про професійне навчання кадрів на виробництві” від 26 березня 2001 р. № 127/151, Спільного наказу Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства освіти і науки України „Про впровадження відкритого професійно-технічного навчання на основі модульної технології” від 9 квітня 2002 р. № 187/243.

Основні положення, викладені в наведених документах сприяють впровадженню в навчальний процес гнучких сучасних технологій

професійного навчання, що забезпечують індивідуальний підхід до професійної підготовки, високий рівень якості навчання, досягнення необхідного рівня компетентності персоналу підприємств.

Існуючі традиційні форми професійного навчання вимагають від людини присутності у навчальному закладі у точно визначений розкладом занять час. Навіть якщо ідеться про заочне навчання, людина змушена підпорядковуватися розкладам і графікам, визначеним навчальним закладом, і не може за власним бажанням змінювати терміни і темп навчання. Це може бути неприйнятним для робітників підприємств, які мають бажання і необхідність у навчанні та водночас внутрішні особливості виробництва такі, що не дозволяють робітникам залишити робоче місце на певний термін для здійснення навчання або підвищення кваліфікації. Зважаючи на це, велика кількість людей не може своєчасно підвищити власну кваліфікацію, навчитися виконанню певних видів робіт відповідно до змін, що відбуваються у технологіях, техніці, змін матеріалів тощо і, таким чином, зміцнити свою професійну та соціальну стабільність, забезпечити себе гарантованим заробітком.

Відкрите професійне навчання суттєво змінює підхід до організації взаємовідносин слухача і навчального закладу. Слухач стає справжнім центром навчального процесу. У відкритому професійному навчанні слухач сам визначає коли він буде опрацьовувати ту чи іншу частину навчального матеріалу, консультуватися чи складати тести.

Для забезпечення ефективності навчання при такому підході має застосовуватися мобільна, гнучка технологія, спрямована на результат, така, що дає змогу навчальному закладу задовольнити всі потреби слухача з урахуванням швидкоплинних змін ринкових вимог та відповідає міжнародним вимогам у підготовці персоналу. Найбільш прийнятним навчальним підходом, що відповідає таким вимогам, є модульна методологія Міжнародної організації праці (МОП), відома також під назвою „Модулі трудових навичок” (МТН), або англійською “Modules of Employable Skills” (MES).

§ 2. Використання принципу МТН-навчання

Фахівцям, які застосовують у навчальному процесі технологію модульного навчання, слід добре усвідомлювати і розуміти принципи та механізми цієї технології. Головна відміна модульної концепції МОП від традиційного професійного навчання та інших модульних концепцій міститься у системному підході до аналізу професійної діяльності та створенні програм, спрямованих на підготовку компетентного фахівця. Цей підхід складається з таких внутрішніх споріднених процесів (Рис. 1):

- оцінка потреб у навчанні та визначення професій і видів робіт для організації навчання та підвищення кваліфікації;
- аналіз роботи для визначення її окремих етапів та необхідних для їх виконання навичок;
- оцінка кількості потенційних слухачів;
- розробка та підбір модульних навчальних матеріалів;
- підготовка індивідуальних модульних навчальних програм;
- здійснення навчання, що ґрунтується на принципах діяльнісного підходу;
- гнучкість та індивідуальність навчання.

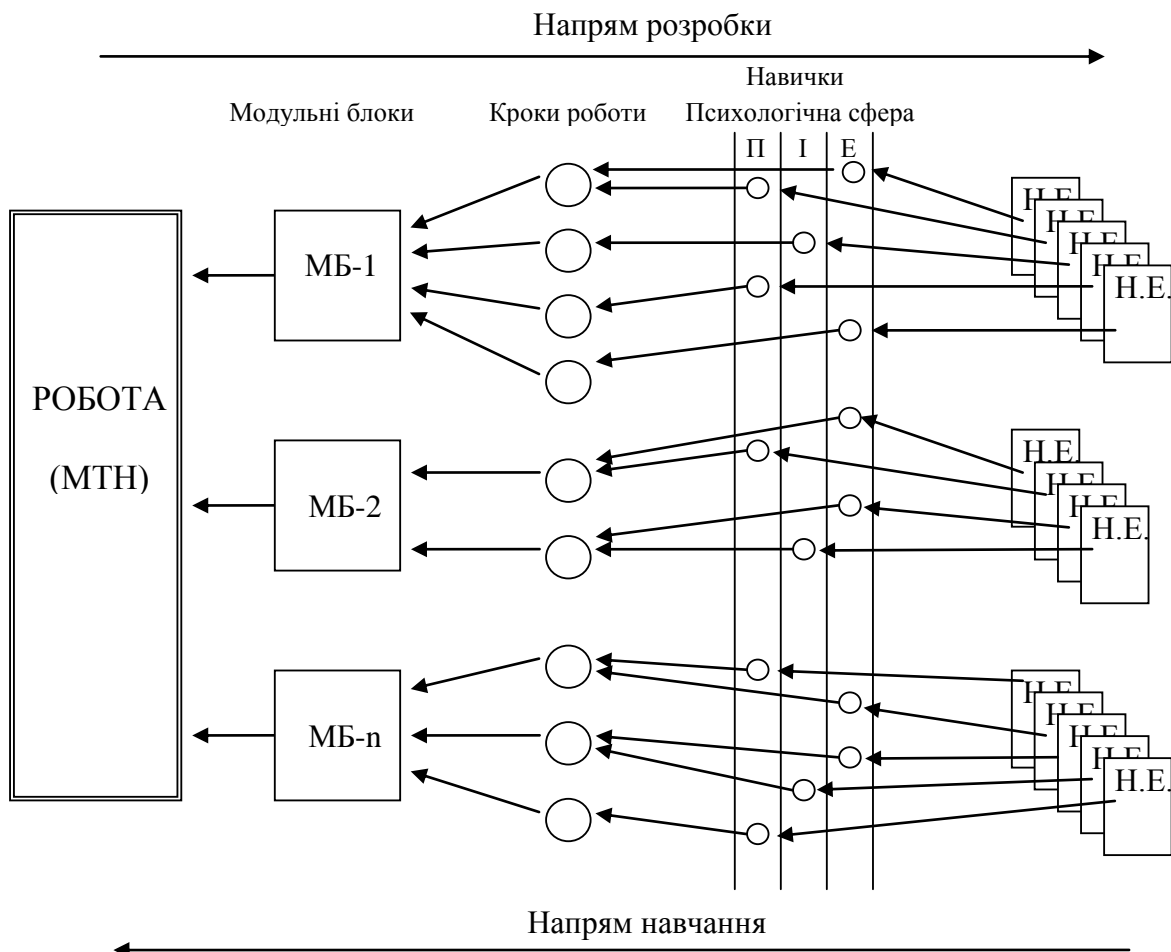

Рис. 1. Принципова схема МТН-

Основним компонентом модульної методології МОП є *модульний блок* – логічна та прийнятна частина роботи у межах всієї роботи, професії або поля діяльності, що має чітко визначені початок і закінчення і як правило, не поділяється у подальшому на більш дрібні частини. Результатом виконання модульного блока є продукт, послуга чи прийняття кардинального рішення.

Системний аналіз модульних блоків створює можливість визначити окремі етапи роботи (кроки) та навички, необхідні робітникам для їх виконання. При цьому навички, у свою чергу, поділяються за належністю до певної психологічної сфери – психомоторної, когнітивної чи афективної. Таким чином, робота, що виконується робітником, розглядається з точки зору комплексу (модуля) необхідних трудових навичок.

Модуль трудових навичок (МТН) – це структурований зміст професійної діяльності, що здійснюється у межах конкретної роботи чи професії; специфікація робіт у вигляді сукупності модульних блоків.

Комплекс навичок і підпорядкованих їм умінь і знань опрацьовується в модульній системі за допомогою навчальних елементів, перелік яких визначається під час здійснення аналізу модульних блоків.

Навчальний елемент – це самостійна дидактична брошура, що має стандартизовану структуру, в якій крок за кроком описуються дії у найдрібніших деталях їх виконання. Навчальний елемент має точно визначені навчальні цілі з урахуванням функцій, умов і стандартів щодо роботи, якій навчається слухач. Завершується навчальний елемент тестом, що відповідає поставленим цілям. Слухач не може перейти до вивчення наступного навчального елемента, не склавши успішно тест за попереднім.

Навчальні елементи в модульній системі професійного навчання поділяються на шість основних категорій:

- охорона праці та промислова санітарія (гігієна праці);
- діяльність;
- теоретична інформація;
- графічна інформація;
- технічна інформація (матеріали, компоненти і методи);
- технічна інформація (інструменти, машини, механізми, обладнання).

Навчальні елементи, методичні матеріали, тести до модульних блоків складаються в навчальні пакети. Наявність дидактичних матеріалів у вигляді модульних навчальних пакетів та окремих навчальних елементів надає великої гнучкості і мобільності навчальному процесу. Це також у значною мірою посилюється можливістю, за результатами вхідного тестування, підготувати суто індивідуальну, спрямовану на компетентність програму для конкретного слухача (Рис. 2).

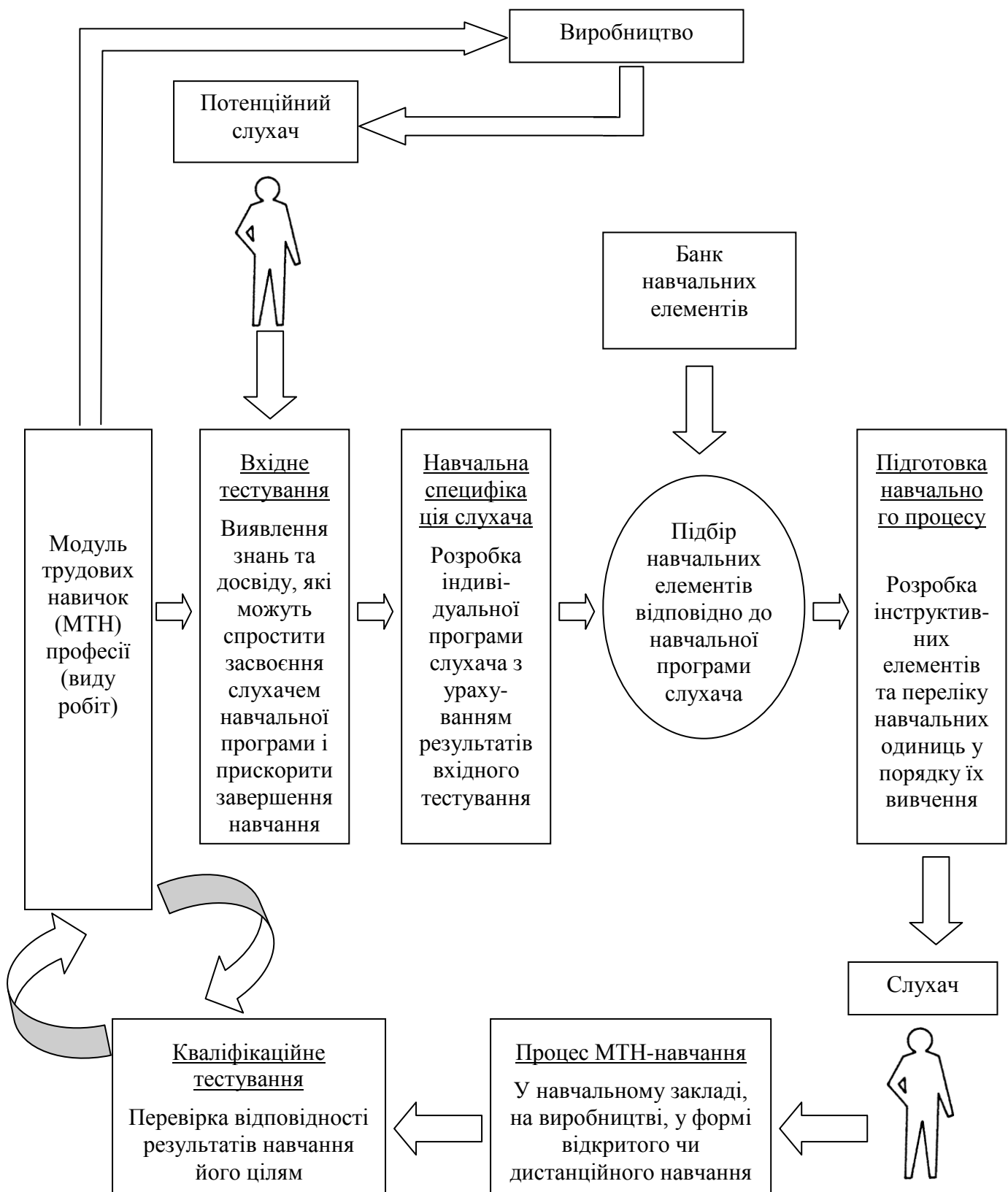

Рис. 2. Схема розробки індивідуальної програми слухача та циклічності модульного навчання (за Chrosciel, Plumbridge “MES” Handbook)

Навчальні програми МТН створюються у вигляді комбінацій модульних блоків. Така структура навчальної програми, коли відбувається навчання кожній окремій частині загального комплексу дій у межах професії, дає широкі можливості для навчання на відстані. При такому підході слухач одержує навчальний пакет і відпрацьовує всі етапи навчання крок за кроком. Частину навчального матеріалу він опрацьовує у зручному місці й у зручний час, іншу частину – на базі ресурсного центру також у зручний час, отримує додаткову навчальну інформацію з різних джерел, одержує необхідні консультації педагогів, виконує тестові завдання на відповідність вимогам компетентності відносно кожної окремої, логічно завершеної частини роботи у межах професії.

У процесі застосування принципу МТН-навчання після здійснення вхідного тестування створюється індивідуальна програма для кожного окремого слухача. За даною програмою формується відповідний навчальний пакет, до якого входять навчальні елементи з професії, методичні матеріали, додаткова інформація на магнітних, лазерних та інших носіях, розробляються тести для кожного модульного блока програми та вихідні кваліфікаційні тести.

Критерії модульного навчання такі:

- модульний блок – частина роботи у межах виробничого завдання, спеціальності чи професії;
- кожному модульному блоку відповідає адекватний обсяг навчання, спрямованого на досягнення певного рівня професійної компетентності;
- зміст модульного блока змінюється залежно від змін зовнішнього середовища (техніки, технологій тощо), за умови стандартизованих технологій він легко адаптується на національному та глобальному рівнях. Зміст навчання гнучко змінюється відповідно до змін змісту модульного блока;
- навчання слухача відбувається за індивідуальною програмою;

- професійна компетентність слухача та рівень кваліфікації, якого він повинен досягти по завершенні конкретного модульного блоку, є вимірними;
- слухач одержує певні завдання, в міру виконання яких у нього з'являється відчуття завершеності й переконаності в тому, що він зробив значний крок на шляху досягнення цілей з одержання бажаної компетентності/кваліфікації;
- жорсткий зворотний зв'язок у вигляді триступеневого тестування в сукупності з іншими компонентами системи забезпечує високий рівень якості навчання.

Застосування модульної системи професійного навчання разом зі специфічною структурою навчальної програми та індивідуальними графіками забезпечує якість відкритого професійного навчання.

§ 3. Структура навчальної програми

Навчальна програма відкритого професійного навчання на основі модульної технології Міжнародної організації праці складається з розділів. Розділи містять комплекси навчальних робіт у вигляді модульних блоків та відповідний дидактичний матеріал, що складається з навчальних елементів.

Програма, за її структурою розподіляється на п'ять взаємопов'язаних компонентів, що регламентують роботу слухача і навчального закладу – теоретичне навчання, тренінги, самостійну роботу, консультації та тестування. Тут також містяться відомості про час, запланований на засвоєння того чи іншого навчального елементу. У відкритому професійному навчанні не може бути жорсткого розподілу часу на виконання слухачем того чи іншого компонента програми, тому кількість запропонованих годин орієнтовна. Розподіл навчального часу, наведений у структурі програми, необхідний для розробки кошторису навчання та орієнтації замовника на вартість навчання.

Право на справжній розподіл часу для засвоєння будь-якої частини

програми надається слухачеві. Він має право вносити будь-які корективи щодо темпу навчання та терміну вивчення того чи іншого навчального елемента, модульного блоку, розділу та програми в цілому.

На базі наведеної структури навчальної програми розробляються індивідуальні графіки тренінгів, консультувань і тестувань для кожного окремого слухача. За його бажанням навчальна частина вносить відповідні корективи до зазначених графіків.

Приклад структури навчальної програми у відкритому професійному навчанні у межах одного модульного блоку наданий у наведеному нижче фрагменті (Таблиця 1).

Таблиця 1

**Фрагмент структури
програми для здійснення відкритого професійного навчання на основі
модульної технології навчання за професією „Електрозварник ручного
дугового зварювання”**

Модульний блок 2. Підготовка до роботи поста для ручного дугового зварювання з живленням від однопостового і багатопостового джерела зварювального струму		Всього 102 години, зокрема:				
№ п/н.	Назва навчального елемента/теми	Теор.	Тренінги	Самост.	Консульт.	Тест
6.	Надання першої допомоги при травмах		2	6	2	1
7.	Вимоги до джерел живлення для РДЗ. Класифікація джерел живлення для РДЗ.	-	-	5	2	0,5
8.	Принцип дії джерел живлення зварювальної дуги	-	-	4	3	0,5
9.	Електричний струм. Одиниці вимірювання електричних величин	-	-	4	2	0,5
10.	Конструкція однопостових зварювальних трансформаторів	-	-	8	3	0,5
11.	Конструкція однопостових зварювальних випрямлячів	-	-	8	3	0,5
12.	Конструкція зварювальних перетворювачів і агрегатів. Багатопостові зварювальні джерела	-	-	8	3	0,5
13.	Монтаж поста для РДЗ плавленням з живленням від однопостового зварювального джерела	-	2	4	-	0,5
14.	Монтаж поста для РДЗ плавленням з живленням від багатопостового зварювального джерела	-	3	4	-	0,5
15.	Підготовка до роботи і обслуговування однопостових зварювальних трансформаторів	-	4	6	-	0,5
16.	Підготовка до роботи і обслуговування однопостових зварювальних випрямлячів	-	4	6	-	0,5
Разом за модульним блоком 2:		-	15	63	18	6

Відкрите професійне навчання має дистанційний характер. У той же час воно відрізняється від суто дистанційної форми навчання, що ґрунтується на передачі та засвоєнні переважно теоретичної навчальної інформації, здійснюється за допомогою технічних засобів і спрямоване на одержання знань.

Відкрите професійне навчання, як будь-яке професійне навчання, спрямоване на оволодіння слухачем певних робочих навичок. Навчальні процеси з оволодіння ними не можуть мати віртуального характеру та бути імітованими за допомогою комп'ютера. Робочі навички мають бути опрацьовані слухачем на відповідній навчально-матеріальній базі. Важливо, щоб ці процеси здійснювалися під наглядом, керівництвом та при допомозі педагога.

У структурі програми відкритого професійного навчання практична робота з опрацювання робочих навичок передбачена складовою „Тренінги”, і її здійснення планується на навчально-матеріальній базі ресурсного центру або головного навчального закладу.

Навчальні елементи теоретичної інформації або будь-який інший навчальний матеріал теоретичного характеру можуть бути опрацьовані слухачем самостійно у зручному для нього місці й у зручний час. Ця частина програми передбачена структурною складовою „Самостійна робота”.

Однією з важливих складових відкритого професійного навчання є консультації. Це пов'язано з тим, що слухач, самостійно опрацьовуючи певні навчальні елементи або інший навчальний матеріал, може відчувати потребу у додатковій інформації, поясненнях щодо тієї чи іншої частини матеріалу. Слухач може одержати необхідні консультації у будь-який час відносно будь-якого компонента програми.

Консультування є певною частиною роботи педагога. Передбачається, що частина консультування у відкритому професійному навчанні здійснюється в очному режимі, тобто у безпосередньому спілкуванні слухача

з педагогом. Інша частина забезпечується за допомогою використання Internet, електронної пошти, інших технічних засобів. За змістом та обсягом роботи це можуть бути різні та не рівні частини. Структурна складова програми „Консультації” передбачає планування, підготовку та проведення такого консультування за навчальними елементами, винесеними на самостійне опрацювання. Звичайно до цієї структурної складової при розробці навчальної програми можна вносити консультації за будь-якими іншими навчальними елементами. Загальна кількість годин для здійснення консультування визначається, як частина повного педагогічного навантаження педагога.

Тестування за навчальними елементами та обсяг часу, відведений на нього вноситься до структурної складової програми „Тест”.

Структурна складова „Теорія” передбачає введення до програми інструктивних блоків, іншої навчальної інформації, що може подаватись у вигляді лекцій, семінарів тощо. Для проведення таких заходів запрошуються фахівці головного навчального закладу, інших навчальних закладів, які працюють за відповідною тематикою і є провідними фахівцями у даній технологічній, методичній сфері. У випадках, коли є попередня домовленість із відповідними фахівцями, інформація про проведення таких заходів частково планується і вноситься до структури програми. У разі, коли можливість проведення такого заходу з’являється безпосередньо в ході навчального процесу, слухачів повідомляють про нього заздалегідь.

Слухачам, які не можуть особисто прибути на подібні лекції або заняття, інформація у вигляді тез або у повноформатному обсязі надається на електронних та інших носіях.

Повністю приклад структури програми наведено в Додатку В.

§ 4. Оцінка потреб у відкритому професійному навчанні та аналіз професій

Визначення потреб у відкритому професійному навчанні має вирішальне значення для його здійснення. Правильна оцінка кількості потенційних

претендентів на відкрите професійне навчання є підставою для стабільної роботи навчального закладу в найближчий, середній та віддалений періоди.

Оцінка потреб у відкритому професійному навчанні кваліфікованих робітників на виробництві та аналіз професій здійснюються за методикою розвитку персоналу підприємства або корпорації. Як і оцінка потреб у звичайному професійному навчанні за традиційною методикою, вона пов'язана із забезпеченням максимальної ефективності виробництва. При цьому слід мати на увазі, що такий специфічний вид навчання потрібен також для забезпечення освітніми послугами певних специфічних груп населення – жінок, які мають неповнолітніх дітей, людей, які не можуть на досить довгий період залишати місце постійної роботи або місце проживання, інвалідів та інших.

Один із провідних фахівців сучасності у сфері управління розвитком персоналу, колишній керівник сектору відділу розвитку підприємства й управління Міжнародної організації праці, автор всесвітньо відомих бестселерів із сучасної економіки, управління персоналом та модульної підготовки майстрів Й. Прокопенко стверджує, що за ринкових умов розвитку економіки „люди і талант – найбільш цінні ресурси організації. Управління людськими ресурсами стає її стратегічним завданням. Розвиток людського потенціалу перетворюється на статтю інвестицій, а не витрат, як у традиційних, централізованих і бюрократичних організаціях... Численні дослідження в різних країнах світу свідчать, що компанії з хорошою практикою розвитку людських ресурсів досягають вищого рівня прибутковості й фінансового розвитку, ніж їхні конкуренти”. Він припускає, що, ймовірно, „найбільш важливою і новою тенденцією в управлінні людськими ресурсами після підвищення його ролі до рівня стратегічної функції є еволюція фрагментарного підвищення кваліфікації”. Наведена в його книжці „Управління і розвиток людських ресурсів – найважливіше завдання економік, що переходять до ринку” схема моделей розвитку людських ресурсів підприємства найбільш точно і наочно відображає принципи оцінки потреб у професійному навчанні персоналу підприємства (Рис. 3).

Можна лише додати, що за такої схеми найбільш прийнятним є відкрите професійне навчання на модульній основі як найбільш демократичний і гнучкий підхід.

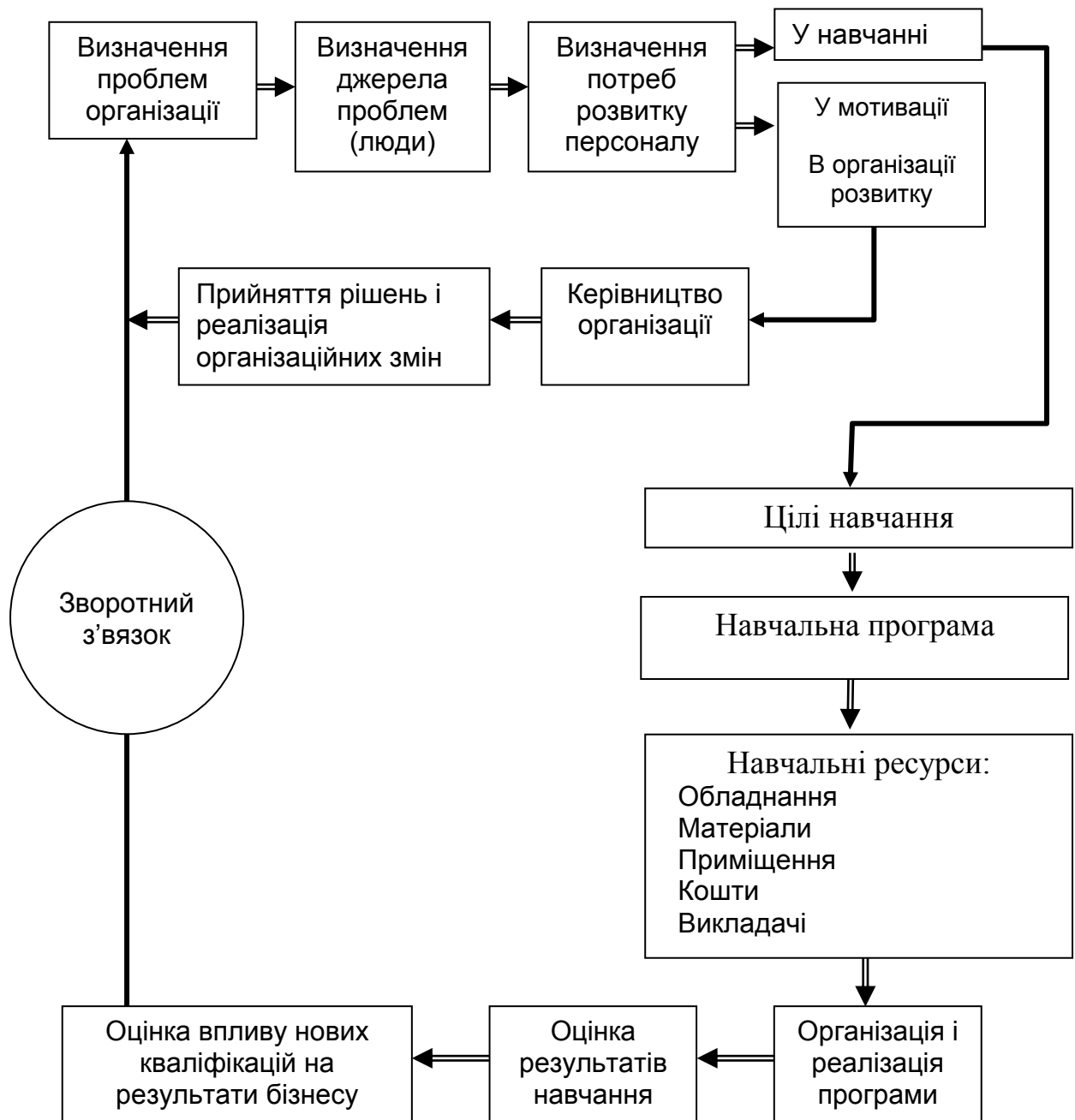

Рис. 3. Оцінка потреб у професійному навчанні персоналу (за Й.Прокопенком)

Для здійснення такої оцінки навчальний заклад має проводити власні дослідження з використанням інформації з інших джерел – організацій і установ, заяв приватних осіб тощо.

§ 5. Вибір терміну і темпу навчання

У відкритому професійному навчанні слухач сам визначає, коли, скільки та в якому темпі буде навчатися.

Навчальний заклад перед початком занять пропонує слухачеві орієнтовний графік навчання з визначенням плану практичних занять, термінів тестування та консультацій.

Слухач за наявності відповідних умов може дотримуватися індивідуальних графіків занять і просуватися у вивченні навчального матеріалу в установленому темпі.

У разі, якщо особисті умови такі, що слухач не має можливості навчатися за запропонованим графіком, він здійснює навчання у власному темпі, виконуючі завдання, зумовлені змістом і цілями навчальних елементів. Зручність останніх обумовлена зокрема тим, що слухач може знайомитися з їх змістом у той час і в тому місці, які він вважає зручними для себе. Це може відбуватися вдома, у транспорті, на роботі під час перерв тощо.

Вільний вибір слухачем терміну і темпу навчання зумовлений специфікою модульної технології, яка лежить в основі відкритого професійного навчання. Головним критерієм цієї технології є рівень якості підготовки слухача. Термін навчання – другорядний чинник. Індивідуальний характер модульного навчання базується зокрема на принципі опрацювання навчальних елементів. Просуваючись від цілей навчального елемента, слухач опрацьовує крок за кроком дії чи теоретичну інформацію, відображену в інструктивних сторінках. Після завершення опрацювання навчального елемента, коли, на думку слухача, він повністю засвоїв і опрацював усе, що міститься в навчальному елементі й підпорядковане його цілям, він може

скласти тест, яким завершується кожний навчальний елемент. У разі успішного тестування слухач може перейти до опрацювання наступного навчального елемента. При негативному результаті тестування інструктор повертає слухача до відповідних кроків навчального елемента і повторного тестування. Подібним чином здійснюється перехід і до оволодіння наступним модульним блоком. При такому підході слухач приймає рішення скласти тест тільки за умови, що він відчуває себе впевненим у тому, що оволодів навичками, знаннями й уміннями у межах даної частини програми повністю. Так здійснюється вибір власного темпу навчання для кожного окремого слухача.

У відкритому професійному навчанні активно використовуються принципові особливості модульної методології МОП. Зокрема до цих особливостей належить те, що в ході навчального процесу виникають зміни психології взаємовідносин на рівні слухач – педагог. Це пов'язано зокрема з тим, що, на відміну від традиційної системи професійного навчання, де носієм навчальної інформації є педагог, у модульній системі основним носієм навчальної інформації є навчальний елемент. Основна робота слухача зосереджується на сприйнятті й опрацюванні інформації, наведеної у навчальному елементі. Функції педагога при цьому змінюються. Вони спрямовуються на консультування слухача, надання йому всебічної підтримки й допомоги у засвоєнні навчального матеріалу, створення оптимальних умов для досягнення високої ефективності навчального процесу. У той же час педагог повністю контролює хід навчального процесу, досягнення слухача на кожному окремому його етапі, забезпечує підготовку всіх необхідних матеріалів, обладнання тощо. За таких умов у навчальному процесі створюється атмосфера співробітництва, взаєморозуміння і підтримки. Слухач при цьому стає справжнім центром навчального процесу. Спостерігається суттєве підвищення мотивації слухача щодо навчання. Підвищується

інтенсивність навчання, що у свою чергу сприяє підвищенню його якості та оптимізації, а в деяких випадках і скороченню його термінів.

Якість професійного навчання безпосередньо впливає на підвищення трудового потенціалу слухача та, як наслідок, на розвиток людських ресурсів підприємства.

Міжнародний експерт із питань якості професійної освіти та стандартів професійної компетентності М. М. Петров доктор економічних наук, який багато років працював керівником підрозділу розвитку людських ресурсів та професійних навичок Міжнародної Організації Праці, пропонує розглядати „поняття трудового потенціалу слухача з економічної точки зору, з позицій попиту на ринку праці... Трудовий потенціал індивідуума – сукупність наявних у нього знань, професійних компетенцій, норм поведінки... Трудовий потенціал, набутий (слухачем) у процесі навчання, реалізується на ринку праці.” Іншими словами, трудовий потенціал слухача, а в подальшому випускника є певним продуктом, що його набуває підприємство в результаті навчання, перенавчання або підвищення кваліфікації свого працівника.

Основним завданням навчального підрозділу, таким чином, стає забезпечення найвищого рівня якості професійної підготовки слухача. Відстежування і забезпечення відповідного рівня якості здійснюється за допомогою якісного зворотного зв'язку у професійному навчанні.

З метою одержання якісного зворотного зв'язку, забезпечення практичної допомоги слухачеві у напрацюванні потрібних навичок та наданні йому консультаційних послуг навчальним закладом планується проведення багатоступеневого тестування слухача на початку, в ході та при завершенні навчання. Зворотний зв'язок також здійснюється під час тренінгів та консультування слухача.

Консультування у відкритому навчальному процесі здійснюється двома способами: стаціонарно, на базі ресурсного центру чи головного навчального

закладу і дистанційно, з використанням різноманітних засобів спілкування – телефону, електронної та звичайної пошти, факсимільного зв'язку тощо.

Практичні заняття і тестування проводяться в режимі безпосереднього спілкування – очно, у навчальному закладі або його ресурсному центрі – тоді, коли це потрібно слухачеві, визначено його індивідуальним графіком або в будь-який інший зручний для нього час.

Якщо слухач не може прибути на тестування у зв'язку з будь-якими обставинами, наприклад, через хворобу або коли ситуація на виробництві вимагає його обов'язкової присутності, він вважає, що ще не повністю опрацював відповідний навчальний матеріал тощо, не пізніше ніж за два дні до терміну, визначеного його індивідуальним графіком, він повідомляє навчальний заклад про потребу в переносі терміну його тестування.

У цьому випадку навчальна частина вносить корективи і помітки до навчального плану цього слухача. Таким чином, темп і терміни навчання обираються самим слухачем, здійснюється індивідуальний підхід до навчання, його термінів і темпу.

§ 6. Ресурсна база відкритого професійного навчання

Відкрите професійне навчання на виробництві спрямоване на розширення можливостей персоналу підприємств у підвищенні кваліфікації, придбанні професійної освіти, перенавчанні іншим професіям.

Професійне навчання має практичний характер і здійснюється на спеціальній навчально-матеріальній базі. У зв'язку з цим після визначення потреб у професійному навчанні навчальний заклад, що здійснює відкрите професійне навчання на виробництві, готує ресурсні центри.

Ресурсний центр – знаходиться на відстані від головного навчального закладу, максимально наближений до підприємства і забезпечує навчальними ресурсами слухачів, які не мають змоги часто або на досить великий термін залишати своє робоче місце для навчання за денною чи заочною формою.

Загалом створення ресурсних центрів відкритого професійного навчання територіально планується в місцях, які вважаються найбільш раціональними і перспективними з точки зору наближеності до потенційного споживача навчальних послуг та кількості потенційних слухачів на найближчу та середню перспективи.

До ресурсів, що забезпечують якісний навчальний процес, належать педагогічний персонал, навчальне обладнання, необхідні методичні та навчальні матеріали, роздаткові матеріали, енергетичні та інші ресурси.

У традиційному навчальному процесі такі ресурси забезпечує навчальний заклад, до складу якого входять навчальні кабінети, лабораторії, майстерні, бібліотека тощо.

Ресурсні центри можуть створюватися на правах філій головного навчального закладу відкритого професійного навчання, а також бути самостійними навчальними закладами/навчальними центрами, що співпрацюють з головним на підставі відповідної угоди, з урахуванням вимог чинного законодавства.

За термінологією модульного навчання навчальне робоче місце називається навчальною станцією. Кількість навчальних станцій, що входять до складу навчально-матеріальної бази ресурсного центру, зазвичай менша за відповідну кількість подібних навчальних місць у головному навчальному закладі. Їх кількість також менша, ніж кількість слухачів, які навчаються в ресурсному центрі.

Щоб уникнути вузьких місць у навчальному процесі під час відпрацювання тренінгів, тестувань та консультацій, слухачів поділяють на підгрупи за кількістю, відповідною кількості навчальних робочих місць. Використання навчальних станцій здійснюється за індивідуальними графіками слухачів та загальними графіками ресурсного центру.

Навчальні елементи, оволодіння якими носить практичний характер (навчальні елементи дії), відпрацьовуються слухачем на спеціально

підготовлених навчальних станціях, обладнаних відповідними інструментами, матеріалами та навчальними посібниками у вигляді відібраних та підготовлених навчальних елементів.

При навчанні деяким професіям на певних етапах слухач може активно використовувати власну матеріальну базу. Це, наприклад, такі професії, як “Вишивальниця”, “Мереживниця”, “Кухар”, “Буфетник”, “Бармен”, “Швачка”, “Кравець”, “Закрійник”, “Модистка головних уборів”, “Овочівник”, “Спеціаліст із вирощування грибів”, “Оператор комп’ютерного набору” тощо. Більшу частину навчального матеріалу під час навчання цим та подібним професіям слухач відпрацьовує на власній навчально-матеріальній базі. При цьому, з одного боку, слухачеві потрібні консультації відносно виконання тих чи інших дій, технічна інформація щодо обладнання, компонентів устаткування та матеріалів, а з іншого – навчальний заклад повинен одержувати якісний зворотний зв’язок щодо рівня засвоєння слухачем навчального матеріалу.

Таким чином, незважаючи на те, що слухач може мати власну навчально-матеріальну базу, прийнятну для здійснення навчання за якоюсь певною професією, якісне професійне навчання можна одержати тільки за умови відпрацювання практичної частини програми на навчально-матеріальній базі ресурсного центру чи головного навчального закладу під наглядом педагога.

Стосовно обладнання і матеріалів, то навчально-матеріальна база для здійснення відкритого професійного навчання має бути повною, щоб задовольняти всі, в тому числі найдрібніші, потреби навчального процесу.

У випадках, коли графік тренінгів слухача змінюється, йому надають можливість займатися зі слухачами іншої підгрупи на відповідному навчальному обладнанні. Навчальний заклад повинен заздалегідь визначити потрібну кількість вільних навчальних місць, а також забезпечення педагогічної підтримки для таких слухачів.

При створенні умов для здійснення відкритого професійного навчання навчальний заклад має подбати про наявність у своєму складі та складі своїх ресурсних центрів: добре підготовленого педагогічного персоналу, верстатів та іншого необхідного обладнання, інструментів у потрібній кількості, витратних матеріалів, навчальних посібників на паперових, магнітних та лазерних носіях, комп'ютерного, відео/ та аудіообладнання.

Кількість верстатів та іншого обладнання для здійснення відкритого професійного навчання, за попередніми розрахунками, має знаходитись у межах 30% від кількості, потрібної для здійснення стаціонарного навчання. Ця кількість може коригуватися після здійснення 3-4 навчальних циклів.

Для внесення коректив збирається інформація про час використання конкретної навчальної станції. Ця інформація може бути зведена у спеціальних картках за такою формою:

Таблиця 2

Програма _____		Майстерня/лабораторія _____		Дата _____	
№ п/п	Назва навчального елемента	Назва/№ навчальної станції	Прізвище/поіменний номер слухача	Використаний час (хв.)	Примітки

Використання даних такої картки дозволить здійснити досить точні розрахунки щодо необхідної середньої кількості обладнання для забезпечення виконання навчальної програми у відкритому навчальному процесі.

Необхідна середня і максимальна кількість обладнання визначається за допомогою такої таблиці:

Таблиця 3

№ п/п	Назва навчальної станції (обладнання, верстату)	Сумарний час використання (хв./день)	Середня щоденна кількість слухачів	Необхідна щоденна кількість, одиниць	Примітки

Кількість інструментів розраховується згідно з кількістю слухачів, яка планується на конкретний навчальний день. Тобто якщо на день занять планується наявність 6 слухачів, то й наявність інструментів має плануватися у кількості 6 комплектів.

Інструменти та лабораторне обладнання зберігаються безпосередньо у навчально-виробничих майстернях та лабораторіях і видаються слухачу на час занять в обмін на його особисту картку. Запис про видачу інструменту, обладнання тощо робиться у відповідному журналі за наведеною формою:

Таблиця 4

№ п/п	Прізвище і.п. та поіменний № слухача	Дата	Назва інструменту/обладнання	Кількість	Час видачі	Час повернення	Відомості про стан поверненого інструменту

Враховуючи специфіку відкритого професійного навчання, кількість витратних матеріалів планується у межах кількості, необхідної для здійснення стаціонарного професійного навчання. У подальшому ця цифра коригується відповідно до статистичних даних, які збирає навчальний заклад під час здійснення навчального процесу, за такою приблизною схемою:

Таблиця 5

№п/п	Назва навчального елемента	Матеріали	Планова кількість	Одиниці виміру	Кількість слухачів	Потреба у витратних матеріалах	Примітки

Навчальні посібники – модульні навчальні пакети, довідники, підручники, навчальні відеофільми, навчальна інформація на магнітних та лазерних носіях накопичується та зберігається в бібліотеці навчального закладу. У ресурсному центрі це може бути невеличкий відділ, спеціально обладнане приміщення, а в разі його відсутності – шафа чи обладнані спеціальні полиці з обов'язковою класифікацією матеріалів.

Для роботи з відео/ та комп'ютерним обладнанням у ресурсному центрі створюється спеціальний мультимедійний центр. Такий центр має бути обладнаний комп'ютером із забезпеченням доступу до Internet, телевізором з відео/ та DVD-плеєром для здійснення перегляду навчальних фільмів, аудіо-апаратурою для прослуховування навчальної інформації тощо.

Навчальний заклад, що здійснює відкрите професійне навчання, має постійно поповнювати свою ресурсну базу необхідним обладнанням, посібниками тощо. Таке поповнення враховується у собівартості навчання.

Модульні навчальні матеріали можуть бути розроблені у самому навчальному закладі або придбані в інших закладах, які їх розробляють.

Серйозним внеском у систему відкритого професійного навчання є педагогічний персонал. Для забезпечення відкритого навчального процесу педагоги мають постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Підвищення кваліфікації педагогів здійснюється за трьома напрямками:

1. Підвищення загальної педагогічної майстерності – педагогіка, психологія, методика професійної освіти;
2. Підвищення рівня фахової майстерності з точки зору спеціальності або групи споріднених спеціальностей, для яких здійснюється підготовка. Підвищення кваліфікації здійснюється з обов'язковим урахуванням стандартів, вимог компетентності, зумовлених ринком праці;
3. Набуття уміння здійснювати професійне навчання за модульною технологією МОП; застосовувати методику індивідуального

навчання; вивчення андрагогіки; уміння працювати на комп'ютері, користуватися засобами комунікації з метою передачі навчальної інформації та спілкування зі слухачами на відстані тощо.

Ресурсні центри можуть бути розгорнуті на базі будь-якого навчального закладу, організації, підприємства різних форм власності.

Юридичною підставою для існування ресурсного центру на базі, що не належить головному навчальному закладу, є угода між ним та іншою юридичною чи фізичною особою, яка надає власні ресурси для здійснення навчання.

Для створення ресурсних центрів можуть залучатися кілька партнерів. Наприклад, господарство аграрного профілю надає для забезпечення професійного навчання частину своїх виробничих ресурсів, а бібліотека даного населеного пункту, стає другим партнером, який надає необхідну літературу, розташовує на власній базі аудіо/відео та комп'ютерну техніку тощо.

Навчально-виробнича база ресурсного центру може складатися з невеликої кількості навчальних місць. При цьому слід мати на увазі дві речі: по-перше, особливості відкритого професійного навчання на модульній основі дозволяють, порівняно з традиційним навчальним процесом, здійснювати навчання більшої кількості слухачів на меншому числі одиниць обладнання; по-друге, кількість слухачів, навчання яких планується на певній ресурсній базі, залежить саме від обсягу даної навчально-матеріальної бази. Кількість слухачів попередньо визначається у межах 2 – 3 осіб на одне навчальне місце (навчальну станцію) і регулюється графіками використання навчальних робочих місць, а в подальшому коригується експериментальним шляхом.

При створенні ресурсного центру важливо забезпечити наявність усього обладнання і компонентів, визначених навчальними програмами і необхідних для забезпечення якісного навчального процесу, що базується на засадах компетентності.

Як було сказано вище, існує низка професій, для навчання яким у відкритому професійному навчанні слухач буде використовувати власні ресурси. Маються на увазі не тільки обладнання й інструменти, а й витратні матеріали, наприклад, нитки для вишивання під час навчання професії „Вишивальниця” тощо. Навчальний заклад може передбачати використання власних ресурсів слухача.

§ 7. Підготовка навчальної бази

Підготовка навчальної бази для здійснення відкритого професійного навчання складається з підготовки бази головного навчального закладу та бази його ресурсних центрів.

Для правильного визначення номенклатури інструментів та обладнання, необхідних для здійснення відкритого професійного навчання кваліфікованих робітників слід скористатися зведеною відомістю модульних блоків. У правій колонці цього документа міститься перелік обладнання, машин, механізмів, інструментів, необхідних для виконання робіт у розрізі кожного окремого модульного блока. Різні модульні блоки можуть потребувати однакових засобів навчання. Для того, щоб уникнути повторів при складанні переліку необхідного обладнання, інструментів тощо при плануванні навчального процесу, треба зробити вибірку їх назв і типів і скласти окрему відомість. Для попереднього визначення кількості відібраних засобів треба розглянути таблиці необхідного обладнання, інструментів і матеріалів, що містяться на перших сторінках навчальних елементів. Відомість складається за окремими розділами – машини, механізми, обладнання, інструменти, матеріали.

При складанні переліку необхідних матеріалів слід звертати увагу на терміни їх зберігання. Заготівлю витратних матеріалів з обмеженим терміном зберігання, потрібних, наприклад, для здійснення навчального процесу кухарів, слід спланувати поетапно з додатковим корегуванням у ході навчального процесу.

Незважаючи на те, що навчально-матеріальна база ресурсного центру за обсягом менша, ніж подібна база головного навчального закладу, її підготовка складається з тих же заходів.

Після завершення підготовки індивідуальних навчальних програм для кожного слухача можна більш точно визначити кількість потрібних засобів навчання. Основою для цього є перелік обладнання, інструментів та матеріалів, що міститься у навчальних елементах, які увійшли до програми. Крім того, для визначення кількості необхідних засобів треба враховувати кількість слухачів, які будуть навчатися за даною програмою.

Визначена за допомогою попереднього планування з використанням зведеної відомості модульних блоків та таблиць навчальних елементів необхідна кількість матеріалів, інструментів, обладнання корегується в подальшому за допомогою збирання статистичних даних, одержаних під час навчального процесу.

Далі наводиться форма, за якою здійснюється нормування необхідної кількості матеріалів для забезпечення навчального процесу. Для прикладу наведено фрагмент переліку матеріалів для здійснення відкритого професійного навчання за професією “Швачка”.

Таблиця 6

Перелік матеріалів, необхідних для проведення відкритого професійного навчання за професією “Швачка”

№ п/п	Назва навчального елемента	Матеріали	Кількість на одного слухача	Кіл-сть слухачів	Загальна кількість матеріалів	Використано у навчальному процесі	Примітки
1	Пошиття фартуха	Бавовна Нитки Голки для р\р Голки для м\р	1,5 м 1 катушка 1 2	7	10,5 м 7 7 14	6,5 м 3 7 9	Визначити для наступної групи
2	Пошиття халата дитячого	Бавовна Нитки Голки для р\р Голки для м\р	1,45 м 1 катушка 1 2	5	7,25 м 5 5 10	5,5 м 4 7 7	- // -
3	Пошиття блузи дитячої	Шовк Нитки Голки для р\р Голки для м\р	1,575 м 1 катушка 1 2	7	11,025 м 7 7 14	7,65 м 5 7 8	- // -
4	Пошиття плаття дитячого	Вовна Нитки Голки для р\р Голки для м\р	1,65 м. 1 катушка 1 2	6	9,9 м. 6 6 12	5,7 м. 6 3 10	- // -

При нормуванні матеріалів для здійсненні відкритого професійного навчання важливо пам'ятати, що витрати за такої форми можуть коливатися, тому ресурсному центру на етапі впровадження відкритого професійного навчання слід відстежувати, фіксувати й обробляти статистичні дані стосовно коливання витрат для одержання усередненого результату. Це можна зробити, використовуючи як приклад результати з наведеної вище таблиці переліку матеріалів.

§ 8. Навчальна станція

Основним засобом для реалізації навчальних програм відкритого професійного навчання, як і в звичайному модульному навчальному процесі, є навчальна станція.

Навчальна станція – самостійне робоче місце, на якому здійснюється навчання слухача. Воно обладнане всіма засобами та укомплектоване матеріалами, необхідними для опрацювання одного чи групи тісно пов'язаних навчальних елементів.

Для прикладу можна навести кухарський стіл, на якому опрацьовуються навчальні елементи з обробки овочів, робочий стіл секретаря керівника як навчальна станція з опрацювання частини навчальних елементів із секретарської справи або зварювальний стіл електрозварника ручного дугового зварювання. Це також може бути слюсарний верстат, на якому опрацьовуються навчальні елементи з оброки металу ручними інструментами.

У загальних рисах навчальна станція містить:

- обладнання, яке потрібне для набуття конкретної навички або групи навичок;
- усі необхідні пристосування;
- ручні, вимірювальні та інші інструменти;
- усі необхідні засоби безпеки;

- видаткові матеріали;
- пуопітр для розташування навчальних елементів;
- місце для зберігання навчальних елементів, креслень, робочих інструкцій.

1. Верстак
2. Настільні лещата
3. Підставка для навчальних елементів та інших друкованих матеріалів
4. Підставка для всіх необхідних інструментів
5. Захисні окуляри
6. Підставка для креслень/ілюстрацій
7. Кришка верстака, використовується також для вивчення навчальних елементів
8. Стілець
9. Ящик для складання деталей та видаткових матеріалів
10. Аудіовізуальні засоби.

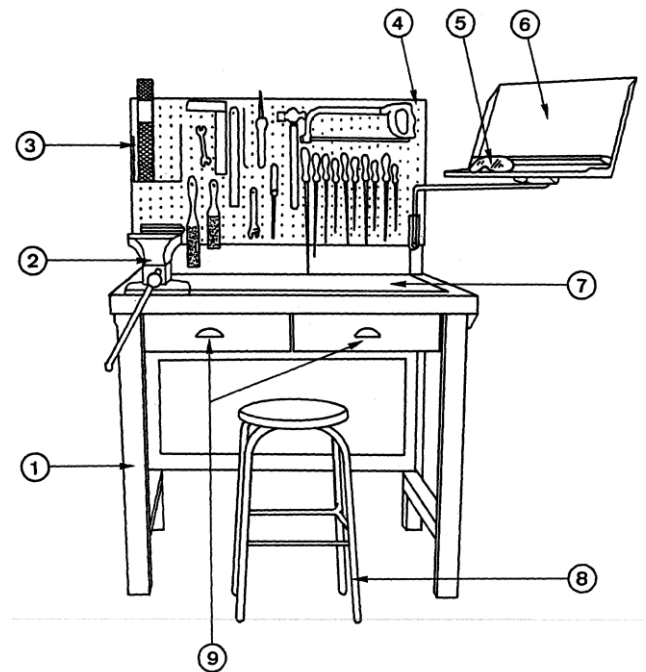

Рис. 4. Навчальна станція (за Chrosciel, Plumbridge “MES” Handbook)

На рисунку 4 схематично показана навчальна станція для відпрацювання навчальних елементів дії (друга основна категорія) під час навчання загально-слюсарним роботам. Вона також придатна для проведення практичних занять при підвищенні кваліфікації слюсарів.

Крім практичних занять, програмою передбачено консультації, які містять великий обсяг теоретичної й технічної інформації. Вони можуть проводитись у вигляді інтерактивних занять, бесід тощо. Для проведення консультацій у головному навчальному закладі передбачаються спеціальні аудиторії. У ресурсних центрах влаштовуються місця для можливих групових занять (Рис. 5). Оскільки група у відкритому навчальному процесі може бути дуже обмеженою за кількістю слухачів, для неї плануються чотири-шість

місце де можна читати і записувати інформацію. Бажано, щоб місце для консультацій було обладнане проекційною апаратурою.

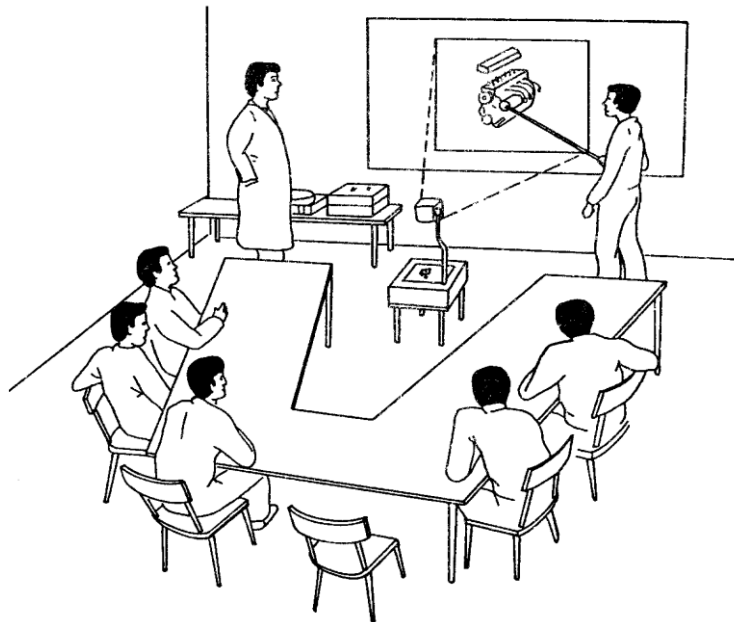

Рис. 5. Місце, обладнане для проведення теоретичних занять і консультацій (за Chrosciel, Plumbridge “MES” Handbook)

§ 9. Адаптація навчальних матеріалів для відкритого професійного навчання

Основним дидактичним матеріалом у відкритому професійному навчанні є пакет модульних навчальних матеріалів та програмно-методичної документації.

Для навчальних закладів, які впроваджують модульне навчання такий дидактичний матеріал є звичним і не вимагає додаткових пояснень. У той же час відкрите професійне навчання має власну специфіку.

Переважну більшість матеріалу за такої форми навчання слухач опрацьовує самостійно. Зрозуміло, що за таких умов навчальні елементи мають бути адаптованими до даної форми навчання.

Весь навчальний матеріал у відкритому навчальному процесі підпорядковується двом основним принципам:

- усі кроки навчального елемента повинні бути написані так, щоб у слухача під час роботи з ними не лишалось жодного сумніву щодо послідовності й точності виконання дії, або розуміння частини інформації, яка стосується дії;
- якщо у навчальному елементі є кроки, які викликають сумнів щодо можливості правильного і точного їх опрацювання слухачем під час навчання, або розуміння при суто самостійному підході, робота з такими навчальними елементами повинна бути спланованою на базі ресурсного центру під наглядом педагога.

Перед початком занять педагогічний персонал, який здійснює відкрите професійно-технічне навчання, ретельно вивчає кожний навчальний елемент пакета з метою виявлення місць, які можуть бути незрозумілими. У разі наявності таких кроків слід зробити певні пояснення у вигляді додаткових інструктивних сторінок до навчального елемента. Незрозумілі кроки у такому разі розписуються докладно, у найдрібніших деталях, або, якщо це стосується теоретичної інформації – з найдокладнішими поясненнями. Створені додаткові інструктивні сторінки вставляються у потрібному місці навчального елемента.

У разі, коли педагоги знаходять у навчальному елементі кроки, в яких присутні зауваження “покличете Вашого майстра”, або такі, що вимагають обов’язкового втручання, вони повинні спланувати опрацювання такого навчального елемента на навчальній базі ресурсного центру. Це може стосуватися, наприклад, оволодіння умінням обирати та утримувати нахил електрода, обирати й утримувати довжину дуги при виконанні зварювальних робіт; обирати правильну довжину стібка при виконанні швацьких робіт тощо.

При адаптації навчальних елементів до використання у відкритому професійному навчанні педагогам необхідно уважно вивчити цілі навчальних

елементів, розглядаючи їх, з одного боку у контексті відповідних розділів навчальної програми, а з другого – у відповідності до інформації, що надана розробниками в інструктивних сторінках навчального елемента. У разі існування будь-якої розбіжності між цими складовими слід внести необхідні корективи, порівнявши розділ програми, назву та цілі навчального елемента і зміст його інструктивних сторінок з аналізом відповідного модульного блоку.

Тести навчальних елементів, розрахованих на самостійне опрацювання, потрібно привести до вигляду, що забезпечуватиме не тільки якісний контроль під час тестування слухача, а й самоконтроль, який здійснює слухач під час самостійного вивчення навчального елемента. Така форма тестів дасть змогу слухачеві більш точно орієнтуватися щодо рівня власних досягнень.

Тести до модульних блоків (фазові тести) повинні докладно відображати рівень знань, умінь і навичок, набутих слухачем під час тренінгів, самостійної роботи, консультацій.

Далі подається приклад фазового тесту до одного з модульних блоків програми „Оператор комп’ютерного набору”.

Тест
до МБ „Введення та редагування інформації в текстовому редакторі
Word”
Професія: Оператор комп’ютерного набору

1. Отримати дискету з файлом 1.doc, аркуш із текстом і таблицею.
2. Набрати текст і створити таблицю, після чого помістити їх після другого абзацу файла 1.doc.
3. Відформатувати текст:
Поля: ліве – 2,5 см; праве – 2 см; верхнє – 1,5; нижнє – 2 см
відступ першого рядка – 2,5 см; міжрядковий інтервал – 1,5; форматування абзаців – за шириною; до і після абзацу інтервал 3 пункти; шрифт - Times New Roman, розмір 14,5; табуляція зліва 3 см.

Назви розділів зробити напівжирним шрифтом, розмір 16 та відформатувати по центру аркуша.

Створити, заповнити та відформатувати таблицю відповідно до зразка. Залити фон заголовка таблиці сірим кольором 25%.

4. Вставити нумерацію сторінок від центра зверху, на першому аркуші не повинно бути номера; навести інформацію про шлях до файла.
5. Зберегти файл на диску C:\1\1_1.doc
6. Роздрукувати 1, 3, 5, 7, 9, 10 сторінки у двох екземплярах, розібраних за копіями.
7. Зберегти файл під назвою 1_new.doc на дискеті; перевірити її на безпечність подальшого використання.

Час на виконання: 80 хвилин

Важливим аспектом відкритого професійного навчання є вихідний кваліфікаційний тест, яким завершується навчання (підвищення кваліфікації) слухача.

Тест складається із трьох складових:

- тестового завдання для слухача;
- листка контролю для вихідного кваліфікаційного тестування;
- вказівок для педагогів (додатка до листка контролю).

Нижче подається зразок тесту для вихідного кваліфікаційного тестування слухачів, які завершують навчання за професією „Оператор комп’ютерного набору”.

Завдання вихідного кваліфікаційного тестування слухачів, які завершили навчання за програмою „Оператор комп’ютерного набору”

Підготувати робоче місце, периферійне та мережне обладнання.

Отримати тестове завдання за адресою: //Server/setevaya/test1/Eggers.dok.

Згідно з одержаним завданням адаптувати робочий стіл Windows для полегшення виконання тестового завдання.

Роздрукувати завдання та зареєструвати його належним чином.

Підготувати всі необхідні матеріали, запит на які надійшов у листі (тестовому завданні). Підготувати відповідь на електронному та паперовому носіях.

Зареєструвати відповідь належним чином.

Відіслати відповідь замовнику електронною поштою та підготувати до відправки оригінал у друкованому вигляді.

Підготувати копії відповіді на дискеті та на компакт-диску.

Час на виконання завдання – 3 години

Листок контролю (фрагмент) для вихідного кваліфікаційного
тестування
за професією „Оператор комп'ютерного набору”

№	Зміст роботи	Так	Ні
1.	Підключає периферійні пристрої	☐	☐
2.	Запускає ПК	☐	☐
3.	Перевіряє правильність посадки та відстані до монітора і клавіатури (охорона праці)	☐	☐
4.	Облаштовує робоче місце. Готує ярлики програм Word, Excel, АBBYY Fine Reader, Outlook Express, Nero-Burning Rom, Проводник.	☐	☐
5.	Працює з периферійними пристроями	☐	☐
6.	Знаходить та підключає заданий принтер	☐	☐
7.	Готує папку для розміщення тестового завдання. Дає ім'я папці	☐	☐
8.	Створює ярлик для папки. Розміщає його на робочому столі	☐	☐
9.	Одержує тестове завдання у вигляді електронного повідомлення з вкладеним архівованим файлом та розархівує його в оболонці WinRAR	☐	☐
10.	Розміщує одержаний документ у підготовленій папці.	☐	☐
11.	Друкує створений документ на мережному принтері	☐	☐
12.	Реєструє документ належним чином	☐	☐
13.	Налагоджує інтерфейс програми MS Word 2000/XP	☐	☐
14.	Створює документ у програмі Word	☐	☐
15.	Встановлює параметри сторінки у MS Word 2000/XP	☐	☐
16.	Вводить параметри текстового документа	☐	☐
17.	Готує папку для розміщення текстового файлу. Надає ім'я папці. Розміщує папку у каталозі	☐	☐
18.	Набирає заданий текст	☐	☐
19.	Зберігає набраний текстовий файл у підготовленій папці	☐	☐
20.	Знаходить задану інформацію в Internet	☐	☐
21.	Зберігає знайдений у Internet-і файл у підготовленій папці	☐	☐
22.	Робить 10-хвилинну перерву від роботи на ПК через 90 хв. роботи	☐	☐
23.	Налагоджує інтерфейс програми MS Excel 2000/XP	☐	☐
.	Створює, заповнює та форматує задані таблиці в MS Excel 2000/XP	☐	☐
.	Друкує файли, створені у MS Excel 2000/XP	☐	☐
.	Виконує обчислення в Excel	☐	☐
54.	Знаходить потрібну інформацію.	☐	☐

**Кваліфікаційне тестування
за програмою „Оператор комп’ютерного набору”**

**Додаток до листка контролю для вихідного кваліфікаційного тестування
(Вказівки для педагога)**

Підготувати текст для здійснення його набору слухачем під час тестування. Текст має бути таким, що вимагає уміння користуватися клавіатурою, у тому числі великими і малими літерами, цифрами, знаками пунктуації, іншими знаками. Завдання на створення текстового документа повинно бути таким, щоб слухач мав можливість продемонструвати уміння зі:

- створення бланка документа;
- датування, індексації, адресування документів;
- посилання на індекс документа та місце складання;
- оформлення грифів „Обмеження доступу до документа”, „Затвердження” та реквізиту „Заголовок до тексту”;
- оформлення позначок про наявність додатка до тексту документа;
- оформлення службових позначок на документах;
- створення службового листа.

Текст повинен складатися з декількох абзаців для надання можливості продемонструвати уміння використання табулятора.

При наборі тексту слухач повинен показати уміння працювати з клавіатурою, використовувати можливості текстового редактора Word 2000/XP, форматувати текст, форматувати абзаци тексту.

Завдання має враховувати роботу з колонтитулами, розподіл тексту на сторінки та нумерування сторінок.

Тексти за обсягом мають бути такими, щоб їх можна було набрати за 45 хвилин, враховуючи швидкість, що мала бути напрацьована під час навчання.

(Додаток – тексти)

Під час тестування слухач повинен продемонструвати свої уміння і знання з охорони праці. Він повинен бути зорієнтованим на це під час фазового та поточного тестування.

Завдання містить роботу з програмою MS Excel 2000/XP. Завдання має бути таким, щоб дати можливість переконатися в умінні слухача визначати чисельні формати та уміння працювати з різними типами даних (Додаток – таблиці).

Запропонований у вигляді тесту комплекс робіт передбачає також сканування у програмі ABBYY Faine Reader та редагування сканованого матеріалу. (Додаток – матеріал для сканування, що складається з текстів та ілюстрацій). Під час тестування потрібно переконатися у тому, що слухач уміє виконувати ці роботи. Завдання також має вимагати поєднання сканованого матеріалу з тим, що був підготовлений раніше, тобто слухач повинен уміти створювати єдиний комплекс із опрацьованого матеріалу.

Завдання має відображати уміння слухача архівувати матеріал у програмі WinRAR, приймати та передавати інформацію за допомогою програми Internet Explorer (підготувати завдання на одержання інформації з Internet та створення і обмін електронними листами), працювати з антивірусною програмою „Антивірус Касперського”, форматувати дискети (підготувати дискету з непотрібною інформацією для її форматування та повторного запису), а також одержувати необхідну інформацію з дискет (підготувати робочу інформацію на дискеті для використання її під час виконання тестового завдання) та зберігати її на дискетах.

Тестове завдання має містити комплекс робіт, логічно й технологічно пов'язаних між собою. Воно обов'язково має враховувати норми часу на виконання робіт та правила охорони праці. Завдання не повинне розкривати для слухача послідовність виконання робіт за технологічним ланцюжком. Воно не повинне містити будь-яких інших підказок та прихованої допомоги слухачеві. За результатом виконання тестового завдання члени державної

атестаційної комісії мають змогу переконатися у правильності виконання слухачем усього комплексу робіт, навчання яким здійснювалося за програмою. Комплекс тестового завдання повинен відображати рівень якості знань, умінь і навичок, набутих під час навчання за програмою.

За будь-яких порушень слухачем технологічної дисципліни або правил охорони праці тестування повинно бути негайно припинене. При цьому тест вважається не зданим. Слухачеві пропонується повернутися до певного розділу програми або до конкретного навчального елемента та призначається час повторного тестування.

§ 10. Здійснення відкритого професійного навчання

Відкрите професійне навчання має суто індивідуальний характер і спрямоване на результат. Воно складається з декількох тісно пов'язаних між собою складових:

- вхідного тестування і створення за його результатами індивідуальної навчальної програми;
- самостійного навчання слухача за модульною програмою;
- консультування слухача з усіх питань, які виникають у нього під час навчання;
- здійснення обов'язкового опрацювання слухачем визначених навчальних елементів на базі ресурсного центру і надання йому всебічної допомоги з боку педагогів;
- здійснення тестування слухача після завершення оволодіння ним кожного модульного блоку;
- вихідного кваліфікаційного тестування слухача.

При здійсненні відкритого професійного навчання слухач лишається у центрі упродовж усього навчального процесу. При цьому вирішальне значення відіграє одержання навчальним закладом стійкого зворотного зв'язку, що забезпечує як упевненість навчального закладу в рівні якості

навчання, досягнутого слухачем, так і відчуття самоствердження самого слухача, його задоволення рівнем компетентності, досягнутої під час навчання.

Зарахування претендента на навчання

Зарахування претендента на навчання здійснюється за умови підписання договору про співпрацю, зразок якого наведено в Додатку А. У даному разі наведено тристоронній Договір, який стосується випадку, коли фінансування навчання претендента здійснює третя сторона – донор. Але фахівцям, які здійснюють відкрите професійне навчання, слід мати на увазі, що фінансування може здійснювати і сам слухач. У цьому випадку форма договору про співпрацю набуде двостороннього характеру, але в будь-якому разі даний договір є підставою для зарахування особи на навчання, якщо вона успішно пройшла вхідне тестування.

Вхідне тестування

Тестування претендентів перед початком занять дає змогу визначити рівень їхніх знань, умінь і навичок відносно професії чи окремого виду робіт, обираються ними для подальшої діяльності.

Вхідне тестування дозволяє також визначити правильність вибору слухачем виду трудової діяльності для забезпечення існуючого або досягнення нового, більш високого соціального статусу.

Результатом вхідного тестування є створення “характеристики” претендента на навчання. Назва „характеристика” є умовною. Суть цього документа полягає у відображенні особистісних рис претендента на навчання, у тому числі його життєвого та професійного досвіду, нахилів, цілей тощо. „Характеристика” створюється за допомогою трьох комплексів контрольних питань:

1. Питання відносно особистих якостей людини, її нахилів, здібностей, можливостей, професійної спрямованості тощо.
2. Питання для визначення загального освітнього рівня претендента.

3. Питання, спрямовані на визначення наявності умінь і навичок відносно навчальної програми, за якою буде здійснюватися навчання.

На основі одержаної характеристики претендента на навчання здійснюється розробка індивідуальної навчальної програми і навчального пакету для кожного окремого слухача.

Відкритий навчальний процес

Процес відкритого професійного навчання на модульній основі не можна визначати як нормований за обсягом роботи за одиницю часу. Слухач, який одночасно є робітником певного підприємства, навчається у зручний для нього час і в зручному місці, які в зазначених вище випадках обирає самостійно. Також самостійно слухач обирає час опрацювання навчальних елементів на базі ресурсного центру, час тестування та час консультування. Для коригування графіка своєї роботи у ресурсному центрі або тестування слухач повідомляє адміністрацію навчального закладу.

Консультування слухачів у відкритому професійному навчанні здійснюється за допомогою різних форм і засобів:

- особисте консультування слухача під час зустрічі з ним педагога на базі ресурсного центру;
- особисте консультування слухача за допомогою електронної пошти;
- консультування з одноманітних питань групи слухачів під час спланованої зустрічі їх із педагогом на базі ресурсного центру;
- консультування з одноманітних питань групи слухачів під час спланованої консультації в чаті;
- консультування з одноманітних питань групи слухачів в Internet-форумі;
- консультування слухачів по телефону, за допомогою факсимільного зв'язку та електронної пошти;

Опрацювання навчальних елементів слухачем може відбуватися:

- на базі ресурсного центру під наглядом педагога;

- самостійно, з використанням власної матеріальної бази;
- у будь-якому зручному для нього місці, якщо це стосується вивчення інформації, винесеної на самостійне опрацювання;
- у місці, обладнаному спеціальною технікою – комп'ютерною, відео тощо коли необхідно працювати з інформацією на магнітних, лазерних, інших носіях.

Тестування слухачів здійснюється тільки на базі головного навчального закладу та його ресурсних центрів, крім випадків, які стосуються роботи з інвалідами.

Навчальний заклад здійснює облік навчального процесу у спеціальних журналах. Він також підтримує зв'язки з випускниками з метою забезпечення підвищення їх кваліфікації та внесення коректив до навчальних програм та навчальних елементів.

Засоби навчання

Для здійснення відкритого навчального процесу використовуються адаптовані модульні навчальні елементи. Крім того використовуються різноманітні навчальні посібники і довідники. Значне місце у забезпеченні навчального процесу можуть займати електронні підручники, інші навчальні матеріали на магнітних та лазерних носіях. Добрі результати дає використання у вигляді додаткових матеріалів навчальних відеофільмів та навчальних матеріалів на аудіокасетах. У разі необхідності слухач може одержати будь-який потрібний йому додатковий навчальний матеріал з ресурсів Internet та від відомих йому кореспондентів за допомогою електронної пошти. Проте навчальний елемент лишається домінуючим дидактичним матеріалом. Така форма навчального матеріалу найбільш зручна і прийнятна як для самостійного вивчення, так і для роботи під наглядом та за допомогою педагога.

Основним технічним засобом навчання є навчальна станція.

Ресурсні центри забезпечують слухачів необхідним обладнанням, інструментами і видатковими матеріалами.

§ 11. Управління відкритим професійним навчанням

Відкрите професійне навчання здійснюється відповідно до „Положення про відкрите професійне навчання на основі модульної технології”, затвердженого Наказом Міністерства праці та соціальної політики та Міністерства освіти і науки України від 09.04.2002 № 187/243 (див. Додаток Б).

Управління відкритим професійним навчанням відрізняється від управління очним навчальним процесом. Від правильного управління залежить успіх у досягненні поставлених навчальних цілей.

Залежно від специфіки індивідуальних навчальних програм головний навчальний заклад та ресурсні центри планують використання навчально-матеріальної бази та роботу педагогів. Відстежується обіг відправлень електронної пошти при спілкуванні педагогів зі слухачами, надання слухачам і повернення навчальних матеріалів на паперових, магнітних та лазерних носіях, тощо. Планується використання комп'ютерної техніки та роботи з Internet.

Відслідковується просування кожного окремого слухача за власною навчальною програмою і результати тестування. Коригуються терміни тестування окремих слухачів за їхніми заявами.

Здійснюється постійний зв'язок зі слухачами, планується і відстежується їх спілкування з педагогами. Здійснюється повний контроль навчального процесу та його фінансування. Дані ресурсних центрів про навчальні досягнення кожного окремого слухача, так само, як і дані про слухачів, що навчаються у головному навчальному закладі, заносять до його сервера, обробляють та використовують у процесі атестації та сертифікації слухачів.

Література:

1. Закон України «Про освіту» // Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Збірник нормативних та методичних матеріалів/ За ред.Рубцева В. С. / Міжнародний інститут інноваційних та освітніх технологій. – К., 2003/. – С. 18 – 42.
2. Закон України „Про професійно-технічну освіту”. // Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів”. Збірник нормативних та методичних матеріалів /За ред. Рубцева В. С. Міжнародний інститут інноваційних та освітніх технологій. – К., 2003/. – С. 156 – 179.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 січня 2001 р. № 13 - р „Про заходи щодо сприяння підприємствам в організації професійного навчання кадрів на виробництві”. Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Збірник нормативних та методичних матеріалів /За ред. Рубцева В. С. Міжнародний інститут інноваційних та освітніх технологій. – К., 2003. – С. 232 – 234.
4. Доручення Прем'єр-міністра України № 12693/17 від 31 жовтня 2002 р. щодо здійснення необхідних заходів із широкого впровадження сучасних модульних технологій навчання. – Впровадження в Україні модульного професійного навчання”. Збірник нормативних документів – Упоряд. В. Плохій, А. Казановський, В. Аніщенко, К. Кононенко, К. Костриця, М. Шкуркін. –К.: УМЦМН, - 2005. – С. 10 – 11.
5. Положення про організацію професійного навчання незайнятого населення за модульною системою. „Впровадження в Україні модульного професійного навчання”. Збірник нормативних

- документів Упоряд. В. Плохій, А. Казановський, В. Аніщенко, К. Кононенко, К. Костриця, М. Шкуркін.– К.: УМЦМН, 2005. – С. 22 – 33.
6. Положення про професійне навчання кадрів на виробництві Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Збірник нормативних та методичних матеріалів /За ред.Рубцева В. С. Міжнародний інститут інноваційних та освітніх технологій. – К., 2003. – С. 237 – 247.
 7. Спільний наказ Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства освіти і науки України „Про впровадження відкритого професійно-технічного навчання на основі модульної технології” від 9 квітня 2002 р. № 187/243 Впровадження в Україні модульного професійного навчання. Збірник нормативних документів Упоряд. В. Плохій, А. Казановський, В. Аніщенко, К. Кононенко, К. Костриця, М. Шкуркін. К: УМЦМН 2005. – С. 67 – 74.
 8. Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту. Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Збірник нормативних та методичних матеріалів /За ред. Рубцева В. С. Міжнародний інститут інноваційних та освітніх технологій. – К., 2003. – С. 221 – 226.
 9. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи./За ред. акад. АПН України І. А. Зязюна. – К.: ВІПОЛ, 2000. – С. 11 - 57.
 10. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект / Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи/За ред. акад. АПН України І. А. Зязюна. – К.: ВІПОЛ, 2000. – С. 58 - 80.

11. Гончаренко С. У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / за ред. акад. АПН України І. А. Зязюна. – К.: ВІПОЛ, 2000. – С. 81 - 107.
12. Ничкало Н. Г. Проблеми підготовки виробничого персоналу: перспективи досліджень // Професійне навчання на виробництві: Збір. наук. пр.– К., 2003. – Вип.1. – С. 3 – 15.
13. Щербак Л. В., Щербак О. І. Проблеми професійного навчання та підвищення кваліфікації працюючого населення на ринку праці України // Професійне навчання на виробництві: Збір. наук. пр. – К., Вип.1. 2003. – С. 26 – 36.
14. Артюх С. Ф. Дальнейшие пути развития модульного обучения // Проблеми розробки та впровадження модульної системи професійного навчання: Збір. наук. пр. – Харків, 1999. – С. 6 – 9.
15. Чабан А. С. Устранение «квалификационных барьеров» на пути профессионального роста (Из международного опыта)// Проблеми розробки та впровадження системи професійного навчання (Модуль 2001): Зб. наук. пр. – К.: Науковий світ™, 2001. – С. 9 – 15.
16. Радкевич В. О. Проблеми професійного навчання на виробництві // Професійне навчання на виробництві: Зб. наук. пр. –К., 2003. – Вип.1 С. 36 – 46.
17. Дабагян А. В., Михайличенко А. М. Некоторые проблемы формирования системы образования Под ред. проф. Товажнянского Л. Л.– Харьков: ФОРТ, 2001. – 320 с.
18. Кухаренко В. М., Олейник Т. О., Рибалко О. В., Савченко М. В. Основи дистанційного навчання. Дистанційний курс: Навч. Посіб. / За ред. В. М. Кухаренко/ – Харків: ХДПУ, 1999. – 182 с.
19. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ф. Інформаційно-комунікаційні технології в начальному процесі. – ДОВ „Вінниця”, 2002. – 114 с.

20. Дабагян А. В., Михайличенко А. М. Совершенствование профессиональной подготовки и переподготовки специалистов в современных условиях. – Харьков, 1996. – 296 с.
21. Герганов Л. Д., Чернцов М. С. Сучасні вимоги до підготовки плавскладу в навчально-тренажерних центрах України // Професійне навчання на виробництві: Зб. наук. пр. – К., 2003. – Вип. 1- С. 59 – 65.
22. Аніщенко В. М. Можливості застосування відкритого професійного навчання на модульній основі в підготовці робітничих кадрів для морського транспорту // Професійне навчання на виробництві: Зб. наук. пр. / – К., 2003. – Вип. 1 – С. 110 – 126.
23. Рекомендації Всеукраїнської конференції „Забезпечення ефективності системи професійного навчання кадрів на виробництві як суттєвого чинника якості робочої сили”. // Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Збірник нормативних та методичних матеріалів /за ред. Рубцева В. С. Міжнародний інститут інноваційних та освітніх технологій. – К, 2003. – С. 289 – 291.
24. Рекомендації щодо механізму стимулювання персоналу підприємств з метою посилення їх заінтересованості в безперервному удосконаленні своїх знань та вмінь // Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів: Зб. нормативних та методичних матеріалів/ за ред. Рубцева В. С. Міжнародний інститут інноваційних та освітніх технологій. – К, 2003. – С. 274 – 282.
25. Інформаційна записка про досвід Закритого акціонерного товариства „Новокраматорський машинобудівний завод” щодо організації та проведення професійного навчання кадрів на виробництві та забезпечення його ефективності. // Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів. Збірник нормативних та методичних матеріалів /за ред. Рубцева В. С./

- Міжнародний інститут інноваційних та освітніх технологій. – К, 2003.
– С. 283 – 288.
26. Прокопенко И. Управление и развитие человеческих ресурсов – важнейшая задача экономик, переходящих к рынку // Обучение для содействия прогрессу. – Женева-Турин: Международный центр МОТ по подготовке кадров, 1994. – 25 с.
27. Герасимова И. Е., Гершман Б. А., Егоров А. А., Ильинский А. С. и др. Глобализация и конвергенция образования: технологический аспект. Научное издание / Под общей ред. проф. Ю. Б. Рубина. – М.: ООО «Маркет ДС Корпорейшн», 2004. – 540 с.
28. Міжей К., Аслунд А., Пасхавер О. та ін. Пропозиції Президенту // Нова хвиля реформ – Комісія „Блакитної стрічки” Під керівництвом Маноджа Баснета – виконуючого обов’язки Постійного Представника ПРООН, Френсіса М. О’Доннелла Постійного Координатора Системи ООН в Україні. – К.: ПРООН в Україні, 2005. – 104 с.
29. Носова Н. Е., Пылаева Н. В., Деражне Ю. Л. Развитие открытого обучения в Голицынском учебном центре (Из опыта Российско-Британского сотрудничества): Методическое пособие. – М.: Марина – санта люкс, 2000. – 119 с.
30. Eckhart Chrosciel and William Plumbridge “MES” Handbook on modules of employable skills training. – Vocational training branch. – ILO. – Geneva.

Договір про співпрацю

Навчальним закладом „_____”;

Слухачем _____
П.І.П.

Що навчається за професією „_____”

назва професії/виду робіт

підприємством, установою, організацією, закладом, приватною особою _____,
що здійснює фінансування навчання слухача.

м. Київ „___” _____ 200_ р.

Навчальний заклад „_____” в особі
директора п. _____, який діє на
підставі Статуту навчального закладу (далі – Заклад), слухач _____
_____ (далі – Слухач), що діє за власним
бажанням, підприємство, установа, організація, заклад, приватна особа
(потрібне підкреслити) _____

назва/П.І.П.

(далі – Донор), що діє на підставі _____ в
особі _____ п. _____
уклали цей договір про таке:

1. Предмет договору

- 1.1. Здійснення ефективної і плідної співпраці Сторін з метою надання навчальних послуг Замовнику з професійного навчання за професією/видом робіт „_____” з використанням методики відкритого професійного навчання на модульній основі.

2. Обов'язки сторін

2.1. Заклад:

- 2.1.1. Розробляє на підставі вхідного тестування та погоджує з Донором і Слухачем індивідуальну програму навчання.
- 2.1.2. Організує навчання Слухача професії/ виду робіт „_____” за методом відкритого професійного навчання на модульній основі.
- 2.1.3. Забезпечує слухача необхідними навчальними і методичними матеріалами з професії/виду робіт.

- 2.1.4. Здійснює консультування Слухача за графіками Закладу та, за бажанням Слухача упродовж усього періоду навчання стаціонарно, на власній навчальній базі та дистанційно, за допомогою технічних засобів спілкування – телефон, факсимільний зв'язок, пошта, електронна пошта.
- 2.1.5. Забезпечує навчання Слухача на навчально-матеріальній базі Закладу/ресурсного центру/.
- 2.1.6. Здійснює проміжне тестування Слухача.
- 2.1.7. Здійснює кваліфікаційне атестування Слухача після завершення навчання та видає Слухачеві документ про здобутий рівень кваліфікації згідно з чинним законодавством.

2.2. Слухач:

- 2.2.1. Проходить вхідне тестування й отримує після погодження з Донором розроблену Закладом на підставі вхідного тестування індивідуальну навчальну програму та приблизний план-графік навчання.
- 2.2.2. Максимально дотримується плану-графіка навчання.
- 2.2.3. У зазначений термін або, за погодженням із Закладом, в інші терміни виконує контрольні завдання, що стосуються проміжного контролю набутих знань, умінь і навичок.
- 2.2.4. За два тижні повідомляє Заклад про необхідність змін в індивідуальному плані-графіку навчання, переносах термінів виконання окремих частин програми.

2.3. Донор:

- 2.3.1. Своєчасно здійснює фінансування навчання Слухача.
- 2.3.2. Бере участь у проміжному контролі навчання й атестації Слухача.
- 2.3.3. Погоджує із Закладом і Слухачем обсяг індивідуальної навчальної програми Слухача.

3. До Договору за згодою сторін можуть вноситися необхідні зміни та доповнення. Односторонні зміни умов Договору та одностороння відмова від виконання зобов'язань неприпустимі.

4. Усі інші положення, що регулюють взаємовідносини сторін, обумовлені даним Договором, зазначаються додатковими документами (Додатками), що вважаються складовою частиною цього Договору.

5. Вирішення спорів

5.1. Сторони будуть докладати зусилля для того, щоб вирішити протиріччя і спірні питання шляхом переговорів. У випадку, коли розбіжності і спірні питання не можуть бути вирішені шляхом переговорів, Сторони діють згідно з чинним законодавством.

6. Термін дії Договору

6.1. Цей Договір набирає чинності з моменту його підписання і діє до „__” _____ 200_ р.

7. Форс-мажор

7.1. Сторони звільняються від часткового або повного виконання обов'язків за цим Договором, якщо неможливість їх виконання стала наслідком надзвичайного стану, який сторони не могли передбачити або запобігти йому.

8. Юридичні адреси та банківські реквізити сторін

--	--	--

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВІДКРИТЕ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ МОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

1. Загальні положення

- 1.1. Це положення розроблене відповідно до Закону України “Про професійно-технічну освіту”, наказу Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах” від 18.05.98 № 181, зареєстрованого у Міністерстві юстиції 16.07.98 за № 460/2900, визначає порядок організації навчального процесу з експериментального впровадження відкритого професійно-технічного навчання у базових навчальних закладах.
- 1.2. Відкрите професійно-технічне навчання – це навчання, що на основі використання модульного методу забезпечує оволодіння практичними навичками та глибокими знаннями відповідно до вимог державних стандартів з професії і побудоване на застосуванні різних форм навчання з широким використанням нових інформаційних технологій і систем мультимедіа. Ґрунтуючись на принципі гнучких підходів до професійної підготовки, воно спрямоване, передусім, на забезпечення потреб особистості в оволодінні робітничою професією.
- 1.3. Відкрите професійно-технічне навчання впроваджується з метою надання навчальному процесу максимальної гнучкості, індивідуальності, безперервності, посилення його демократизації, задоволення потреб громадян у професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації.
- 1.4. Відкрите професійно-технічне навчання за робітничими професіями застосовується для навчання громадян, які з різних причин не мають

змоги бути охопленими стаціонарними формами навчання, у першу чергу жінок, які виховують дітей, осіб, які проживають у віддалених місцевостях, осіб із фізичними вадами, представників інших незахищених верств населення, які потребують професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації без відриву від роботи чи постійного місця проживання, персоналу підприємств, організацій, установ.

- 1.5. У відкритому професійно-технічному навчанні перевага віддається самостійній роботі слухача. Відкрите професійно-технічне навчання ґрунтується на свободі вибору слухачем місця, часу, терміну і темпу навчання.
- 1.6. Відкрите професійно-технічне навчання здійснюється професійно-технічними навчальними закладами на власній навчально-матеріальній базі, а також на базі спеціально створених ресурсних центрів, де слухач може опрацьовувати навчально-виробничі завдання, спрямовані на набуття знань, умінь і навичок, що їх він не може набути самостійно.
- 1.7. До складу ресурсного центру входять: навчально-виробниче обладнання, необхідні методичні та навчальні матеріали, педагогічний персонал, енергетичні та інші ресурси, що, як правило, менші за обсягом від ресурсів головного навчального закладу.
- 1.8. Відкрите професійно-технічне навчання громадян організовується у навчальних закладах, на підприємствах, в організаціях незалежно від їх підпорядкування та форм власності за наявності у них ліцензій на право здійснення діяльності, пов'язаної з одержанням професійної освіти, - підготовка кваліфікованих робітників, перепідготовка з наданням другої кваліфікації за напрямом (професією), підвищення кваліфікації робітничих кадрів. За наявності таких ліцензій навчальний заклад має право впроваджувати відкрите професійне навчання без додаткового ліцензування.

1.9. Організація та проведення відкритого професійно-технічного навчання здійснюється відповідно до Положення про організацію професійного навчання незайнятого населення за модульною системою, затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства освіти України від 08.07.99 № 113/247 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.08.99 за № 528/321, Положення про професійне навчання кадрів на виробництві, затвердженого наказом Міністерства праці і соціальної політики України та Міністерства освіти і науки України від 26.03.01 № 127/151 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції 06.04.01 за № 315/5506, відповідно до чинного Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 18.05.98 № 181 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції 16. 07. 98 № 460/2900, та цього Положення.

2. Управління навчальними закладами, що здійснюють відкрите професійно-технічне навчання

- 2.1. Управління навчальними закладами державної і комунальної форм власності, що здійснюють відкрите професійно-технічне навчання, залежно від підпорядкування здійснюється відповідно Міністерством освіти і науки України, Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України, місцевими органами виконавчої влади.
- 2.2. Управління навчальними закладами, що здійснюють відкрите професійно-технічне навчання, заснованими на інших формах власності, здійснюється їхніми засновниками або уповноваженими ними органами відповідно до чинного законодавства.
- 2.3. Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій:

сприяють організації відкритого професійно-технічного навчання громадян;
надають методичну допомогу навчальним закладам, що впроваджують відкрите професійно-технічне навчання;
здійснюють контроль за дотриманням навчальними закладами державних стандартів освіти.

3. Планування навчально-виробничого процесу

- 3.1. Планування навчальної роботи з відкритого професійно-технічного навчання здійснюється згідно з Законом України “Про професійно-технічну освіту”, Положенням про професійне навчання кадрів на виробництві, затвердженим спільним наказом Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства освіти і науки України від 26.03.01 № 127/151 та зареєстрованим у Міністерстві юстиції 06.04.01 за № 315/5506, даним Положенням.
- 3.2. Для забезпечення навчально-виробничого процесу відкритого професійно-технічного навчання навчальним закладом розробляються такі навчально-методичні документи:
- індивідуальна програма навчання на базі типової навчальної програми;
 - пакет навчально-методичної документації, розробленої за модульним методом;
 - перелік необхідного обладнання, інструментів, матеріалів та допоміжних засобів;
 - тести для вхідного тестування претендентів на навчання;
 - тести для випробувань за модульними блоками (контрольні питання і практичні завдання).
 - тести для кваліфікаційних випробувань (кваліфікаційні контрольні завдання/кваліфікаційні контрольні питання);

4. Організація навчального процесу у відкритому професійно-технічному навчанні

4.1. Український міжгалузевий центр модульного навчання:

організовує навчання педагогічних кадрів з питань відкритого професійно-технічного навчання та методики його впровадження; надає методичну та практичну допомогу навчальним закладам, що впроваджують відкрите професійно-технічне навчання населення; готує та подає в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення роботи з навчання громадян за методикою відкритого професійно-технічного навчання.

4.2. Зарахування громадян до навчального закладу на відкрите професійно-технічне навчання здійснюється у відповідності до Правил прийому, розроблених навчальним закладом і затверджених в установленому порядку, на підставі Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів України, затверджених наказом Міністерства освіти України від 28.05.98 № 191 і зареєстрованих Міністерством юстиції 15.06.98 за № 381/2821, та за результатами вхідного тестування. Зарахування громадян здійснюється наказом керівника навчального закладу.

4.3. При зарахуванні на навчання кожній особі надається власний поіменний номер. Дані про особу заносяться до поіменної книги.

4.4. Вхідне тестування громадян здійснюється з метою виявлення базового рівня їх знань, умінь і навичок за професією та розробки індивідуальної навчальної програми особи, яка навчається.

4.5. Відкрите професійно-технічне навчання кожної окремої особи здійснюється за індивідуальною навчальною програмою. Термін вивчення навчального матеріалу може коригуватися з урахуванням її можливостей.

- 4.6. Терміни проміжного тестування слухачів під час навчального процесу встановлюються за попереднім погодженням з ними.
 - 4.7. Для приблизного планування використання навчальних робочих місць у навчальному закладі складаються індивідуальні графіки занять із визначенням днів тижня, навчального обладнання і часу його використання. Особа, яка навчається, має право коригувати власний графік занять у зв'язку з обставинами, що виникають під час її навчання. Зміни графіка занять повинні бути погоджені з навчальним закладом.
 - 4.8. При здійсненні відкритого професійно-технічного навчання фіксований термін навчання не встановлюється, проте, за погодженням із кожною особою, яка навчається, визначаються граничні дати навчання. Якщо ці дати не витримуються, рішення щодо подальшого навчання приймається зацікавленими сторонами – навчальним закладом, організацією чи особою, яка здійснює фінансування, особою, що навчається.
5. Контроль знань, умінь та навичок осіб, які навчаються, і облік навчальної роботи
- 5.1. Основним документом обліку навчальної роботи в навчальному закладі, що здійснює відкрите професійно-технічне навчання, є журнал обліку навчальної роботи установленої форми. Журнал обліку навчальної роботи підлягає оформленню і зберіганню в установленому порядку.
 - 5.2. Для обліку виконання індивідуальних навчальних програм особою, яка навчається, педагогічні працівники роблять записи у відповідних розділах журналу про дату і номери опрацьованих навчальних елементів програми.

- 5.3. Контроль знань, умінь та навичок осіб, які навчаються в навчальних закладах, що здійснюють відкрите професійне навчання, здійснюється згідно з Законом України “Про професійно-технічну освіту” з метою визначення рівня засвоєння ними навчального матеріалу відповідно до вимог індивідуальних навчальних програм.
- 5.4. Кваліфікаційна атестація – це завершальний етап відкритого професійно-технічного навчання. Вона проводиться державною кваліфікаційною комісією з метою визначення рівня кваліфікації, компетентності та підготовки випускників до самостійної роботи з обраної професії. Кваліфікаційна атестація передбачає виконання слухачем пробної кваліфікаційної роботи та кваліфікаційний іспит.
- 5.5. До кваліфікаційної атестації допускаються особи, які успішно завершили навчання за індивідуальними програмами і мають позитивні оцінки з проміжного контролю за всіма розділами навчальної програми.
- 5.6. У разі необхідності, викликаної специфікою професії, кваліфікаційна атестація проводиться у вигляді захисту дипломної роботи.
- 5.7. Перелік і зміст пробних кваліфікаційних робіт розробляються викладачем, майстром виробничого навчання та розглядається відповідними методичними комісіями і затверджуються керівником навчального закладу.
- 5.10. Протоколи кваліфікаційної атестації підлягають зберіганню в установленому порядку.
- 5.11. Особам, які опанували курс навчання й успішно пройшли кваліфікаційну атестацію, а також тим, які не завершили повного курсу навчання, але за результатами кваліфікаційної атестації їм присвоєно робітничу кваліфікацію, за рішенням державної кваліфікаційної комісії видається свідоцтво встановленого зразка про

присвоєння або підвищення робітничої кваліфікації відповідного розряду (класу, категорії).

6. Охорона праці

- 6.1. Охорона праці в навчальному закладі, що здійснює відкрите професійно-технічне навчання, забезпечується відповідно до Положення про організацію охорони праці та порядок розслідування нещасних випадків у навчально-виховних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 30.11.93 № 429 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції 03.12.93 за № 178, та інших відповідних законодавчих та нормативних актів.

7. Фінансування відкритого професійно-технічного навчання

- 7.1. Фінансування відкритого професійно-технічного навчання здійснюється згідно з Законом України “Про професійно-технічну освіту”, за рахунок державних коштів, у разі, якщо навчальний заклад виконує державне замовлення на підготовку громадян, а також за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб.
- 7.2. Фінансування відкритого професійно-технічного навчання кадрів на замовлення підприємств, організацій, установ здійснюється на договірних умовах за кошти замовника.
- 7.3. Урегулювання конфліктних ситуацій здійснюється відповідними органами управління, зазначеними в розділі 2 цього Положення.

**Структура
навчальної програми з професії «Електрозварник ручного дугового зварювання» для
відкритого професійного навчання**

Розділ 1 Підготовчі роботи						
Модульний блок 1. Організація відкритого професійного навчання на модульній основі		Всього 58 годин, зокрема:				
№ п/н	Назва навчального елемента/теми	Теор.	Практ.	Са- мос т	Кон- сульт.	Тест
1.	Особливості організації відкритого навчального процесу на модульній основі	1	-	3	2	-
2.	Техніка пошуку роботи	1	-	2	1	-
3.	Охорона праці	3	-	15	4	2
4.	Основи ринкової економіки і підприємницької діяльності	1	-	14	2	2
5.	Основи трудового законодавства	2	-	10	3	2
Разом за модульним блоком 1:		8	-	33	11	6
Модульний блок 2. Підготовка до роботи поста для ручного дугового зварювання з живленням від однопостового і багатопостового джерела зварювального струму		Всього 102 години, зокрема:				
	Назва навчального елемента/теми	Теор.	Практ.	Са- мос т.	Кон- сульт.	Тест
6.	Надання першої допомоги при травмах	-	2	6	2	1
7.	Вимоги до джерел живлення для РДЗ. Класифікація джерел живлення для РДЗ.	-	-	5	2	0.5
8.	Принцип дії джерел живлення зварювальної дуги	-	-	4	3	0.5
9.	Електричний струм. Одиниці вимірювання електричних величин	-	-	4	2	0.5
10.	Конструкція однопостових зварювальних трансформаторів	-	-	8	3	0.5
11.	Конструкція однопостових зварювальних випрямлячів	-	-	8	3	0.5
12.	Конструкція зварювальних перетворювачів і агрегатів. Багатопостові зварювальні джерела	-	-	8	3	0.5
13.	Монтаж поста для РДЗ плавленням з живленням від однопостового зварювального джерела	-	2	4	-	0.5
14.	Монтаж поста для РДЗ плавленням з живленням від багатопостового зварювального джерела	-	3	4	-	0.5
15.	Підготовка до роботи і обслуговування однопостових зварювальних трансформаторів	-	4	6	-	0.5
16.	Підготовка до роботи і обслуговування однопостових зварювальних випрямлячів	-	4	6	-	0.5
Разом за модульним блоком 2:		-	15	63	18	6
Модульний блок 3. Виконання наплавлення валиків на пластину з вуглецевої сталі		Всього 40 годин, зокрема:				
	Назва навчального елемента/теми	Теор.	Практ.	Сам ост.	Кон- сульт	Тест
17.	Правила БП при виконанні електрозварювальних	-	2	4	1	0.5

	робіт					
18.	Правила БП при роботах з електроустаткуванням	-	2	4	1	0.5
19.	Електроди для дугового зварювання. Класифікація електродів	-	-	3	1	0.5
20.	Зварювальна дуга	-	-	4	1	0.5
21.	Електродотримачі. Зварювальні дроти. Допоміжне устаткування для дугового зварювання	-	-	4	1	0.5
22.	Правила пожежної безпеки при здійсненні електрозварювальних робіт	-	-	3	1	0.5
23.	Наплавлення валиків на пластину з вуглецевої сталі в нижньому положенні	-	4	-	-	1
	Разом за модульним блоком 3:	-	8	22	6	4
Модульний блок 4. Підготовка і складання з'єднань під зварювання		Всього 29 годин, зокрема:				
	Назва навчального елемента/теми	Теор.	Практ.	Сам ост	Консульт	Тест
24.	Слюсарний, механізований і спеціальний інструмент	-	-	6	1	0.5
25.	Правила БП під час роботи з ручним і механізованим інструментом	-	-	2	1	0.5
26.	Характеристика конструкційних сталей	-	-	4	2	0.5
27.	Підготовка і збирання з'єднань під зварювання	-	2	1	1	1
28.	Порядок виконання прихваток	-	4	1	1	0.5
	Разом за модульним блоком 4:	-	6	14	6	3
Всього по розділу 1:		37		173		19
Разом по розділу 1:		248				
Розділ 2 Виконання зварювальних робіт						
Модульний блок 5. РДЗ покритим електродом з'єднань пластин з конструкційних сталей в нижньому, вертикальному і горизонтальному положеннях		Всього ___ годин, зокрема:				
	Назва навчального елемента/теми	Теор.	Практ.	Сам ост.	Конс.	Тест
29.	Типи зварних з'єднань. Умовне зображення зварних швів на кресленнях	-	-	4	1	0.5
30.	Енергетична характеристика зварювальної дуги. Електромагнетизм. Вплив магнітних полів на зварювальну дугу	-	-	4	3	0.5
31.	Класифікація способів зварювання плавленням	-	-	4	2	0.5
32.	Вибір і підготовка до роботи електродів	-	2	2	-	0.5
33.	Рекомендації з визначення параметрів режиму РДЗ плавленням	-	-	6	2	0.5
34.	Зварювання пластин з вуглецевої сталі кутовим швом у нижньому положенні	-	6	2	-	0.5
35.	Зварювання стикових з'єднань пластин з вуглецевої і низьколегованої конструкційної сталі в нижньому положенні	-	6	2	-	0.5
36.	Зварювання кутових і стикових з'єднань пластин з вугл. і н/легов. сталі у вертикальному положенні	-	12	-	2	0.5
37.	Зварювання кутових і стикових з'єднань пластин з вугл. і н/легов. сталі в горизонтальному положенні	-	12	-	2	1
	Разом за модульним блоком 5:	-	38	24	12	5

Модульний блок 6. РДЗ покритим електродом трубних з'єднань з вуглецевих сталей в нижньому, вертикальному і горизонтальному положеннях						
	Назва навчального елемента/теми	Теор.	Практ.	Сам ост.	Конс	Тест
38.	Зварювання стикових з'єднань труб з вуглецевої сталі в горизонтальному положенні	-	10	4	-	0.5
39.	Зварювання кутовим швом труб з плоскими елементами з вуглецевої сталі в нижньому положенні	-	12	4	-	1
40.	Зварювання вертикальних поворотних стиків труб з вуглецевої сталі	-	16	3	-	0.5
41.	Будова, структура і властивості зварних з'єднань	-	-	4	2	0.5
42.	Контроль якості зварних з'єднань	-	2	2	-	0.5
	Разом за модульним блоком 6:	-	40	17	2	3
	Всього по розділу 2:		78		55	8
	Разом по розділу 2:		141			
	Всього за програмою:		389			